

Innhold

INNLEDNING 3

Innvandringen forandrer Norge 4

Store svingninger i antall asylsøkere 4

Hvorfor kommer det asylsøkere til Norge? 5

Norges internasjonale forpliktelser 5

Forholdet mellom innvandring og integrering 7

SLIK HAR SOSIALDEMOKRATIET SVART I NORDEN 7

MIGRASJONSUTVALGET 9

Vårt verdimeslige utgangspunkt 9

Utfordringer med dagens asylordning 10

En mer rettferdig og bærekraftig flyktningpolitikk 11

Fem initiativ for en mer rettferdig og bærekraftig flyktningpolitikk: 11

1. En mer rettferdig asylordning 11

2. Hjelp flere: en solidaritetspott for å bedre situasjonen for mennesker på flukt 15

3. Ivareta barnets beste og motvirke at barn og unge legger ut på flukt. 17

4. Identitet og retur 18

5. Balansen mellom innvandring og integrering 19

MIGRASJONSUTVALGETS INNSTILLING – INTEGRERING 21

EN NY OG HELHETLIG INTEGRERINGSPOLITIKK 21

Utviklingstrekk og utfordringer 21

Flere i arbeid 21

Kamp mot økte forskjeller 22

Vårt verdimeslige utgangspunkt 22

Sterke fellesskap 22

Samfunnskontrakten 23

INTEGRERING FRA DAG 1 24

Kvalifisering i mottak 24

Reformere bosetting 25

Ta hele landet i bruk 26

ARBEID, KOMPETANSE OG KVALIFISERING 27

Kompetanselinjen 27

Introduksjonsprogrammet og flere i arbeid 27

CODE INTEGRERINGSARENAER OG STERKERE FELLESSKAP 29

1. Tidlig innsats 30

Helse og omsorg 30

2. Områdesatsing og trygge lokalsamfunn 31

3. Frivillighet og det sivile samfunn 32

LIKESTILLING OG SOSIAL KONTROLL 34

Frihet til å være seg selv 34

Frihet til å delta 34

Religiøse hodeplagg 35

Heldekkende ansiktsplagg 36

Frihet til å bryte 36

.

.

1. INNLEDNING

Norge anno 1866: Utvandringen fra Norge til USA har pågått noen tiår allerede. 1866 regnes som det året masseinnvandringen for alvor kom i gang. Frem til 1913 forlot over 550.000 nordmenn Norge for å søke en bedre fremtid over Atlanteren.

Norge anno 2016: 150 år senere har Norge akkurat hatt den største økningen i antall asylsøkere fra ett år til annet. Utviklingen i 2015 kom brått, men over lang tid har innvandringen til Norge økt. Norge har gått fra å være et land folk reiser fra, til å være et land folk reiser til for å søke beskyttelse, arbeid, utdanning eller familieliv. Norge er rikere og mer mangfoldig enn noen gang.

Migrasjon, at folk flytter på seg, er et av de store globale utviklingstrekkene som påvirker vårt samfunn i dag. Årsakene til at folk flytter på seg er sammensatte, og endrer seg over tid. Økonomisk ulikhet, konflikter og klimaendringer er blant de viktigste årsakene til at folk flytter på seg. Mens noen må flykte fra sine hjem og alt de eier, flytter andre for å kunne jobbe, studere eller bo med sin familie.

Innvandringen til Norge har gjort landet vårt mer mangfoldig. Arbeiderpartiet ser på mangfoldet som grunnleggende positivt. Utveksling av erfaringer, kontakt med andre land og kulturer er en styrke for Norge og for menneskene som bor her. Innvandring til Norge har gitt oss en større forståelse for og mer kunnskap og erfaring om andre kulturer og tradisjoner. I en stadig mer globalisert verden er det et fortrinn for Norge. Det gir muligheter.

Innvandringstempoet og sammensetningen av innvandrere har en betydning for integrering. Brochmann-utvalget påpekte at høy innvandring påvirker også tillit og samhold i samfunnet, og setter den norske modellen under press. Det kreves politisk vilje for å unngå at økt innvandring fører til økonomisk ulikhet og verdikonflikter og kulturelle motsetninger.

Norge har gode forutsetninger for å håndtere innvandringen på en god måte, og utnytte mulighetene i mangfoldet. Den norske modellen har gitt oss et samfunn med små forskjeller og like muligheter. Det gir et sterkt samhold og høy tillit i befolkningen og til myndighetene. For å bevare dette i møtet med et samfunn som blir stadig mer mangfoldig er vi avhengig av et trygt samfunnsfundament og å sikre høy oppslutning om politikken i befolkningen.

For Arbeiderpartiet er tiden inne for å løfte blikket og utvikle en ny, helhetlig politikk på dette området – en politikk som svarer på de nye utfordringene vi står overfor.

1.1 Innvandringen forandrer Norge

Grunnleggende sett er det fire veier for innvandring til Norge: Arbeid, asyl, utdanning og familiejenforening eller familieetablering. Årsaken til at innvandrere kommer til Norge og hvor mange som kommer har endret seg over tid. Hvordan vi innretter regelverket for hvem som kan få opphold i Norge har betydning for hvordan vi innretter integreringspolitikken.

Ved inngangen til 2018 var nær 750 000 innvandrere registrert bosatt i Norge. Dette tilsvarer om lag 14 prosent av befolkningen. I tillegg er 170 000 barn av innvandrere født i Norge. Polakker utgjør den desidert største gruppen innvandrere i Norge med nesten 100 000 personer. Deretter følger personer fra Litauen, Sverige og Somalia som de største gruppene.

Mens en tredel av alle innvandrere hadde bodd i Norge i mindre enn fem år ved inngangen til 2018, hadde en femdel en botid på 20 år eller mer. Det er store forskjeller i botid mellom innvandrergruppene etter opprinnelsesland. Ni av ti innvandrere fra Syria har bodd i Norge i mindre enn fem år, over halvparten av innvandrerne fra Pakistan har bodd her i mer enn 20 år.

Innvandring fra Øst-Europa etter EU-utvidelsene i 2004 og 2007 er den største enkeltfaktoren som har preget norsk arbeidsliv i nyere tid. Få andre land har hatt en høyere innvandring målt i forhold til befolkningsstørrelsen enn Norge det siste tiåret. I perioden 2004 til 2016 kom godt over 200 000 arbeidsinnvandrere til Norge fra Europa – tre av fire fra EUs nye medlemsland.

De siste par årene har flukt som innvandringsgrunn gått opp, mens arbeidsinnvandringen har gått ned. Asylstrømmen til Europa høsten 2015 brakte mange flyktninger fra Syria til Norge og gjorde flukt til den nest største innvandringsgrunnen. Familieinnvandrere var med knapp margin den største gruppen i 2016.

Effektene av migrasjon er sammensatte og debattene rundt håndtering av migrasjonen blir stadig mer polariserte. I Europa har migrasjon blitt en av sakene som opptar folk mest. Etter migrasjonskrisen i 2015 går debattene høyt i Europa og Norden om hvordan politikken bør innrettes slik at 2015 ikke skjer igjen.

1.2 Store svingninger i antall asylsøkere

Rundt 220.000 innvandrere har fluktbakgrunn. Disse utgjør 4,1 prosent av landets befolkning. Asylankomstene varierer mye fra år til år, med bare 1.500 i 1995 til en topp med rundt 17.000 i 2009 og et rekordhøyt antall, over 30.000 under migrasjonskrisen i 2015. I 2017 var tallet nede på om lag 3.500. Det hersker fortsatt stor usikkerhet om videre utvikling av migrasjonstrendene.

Asylstrømmen har endret karakter etter migrasjonskrisen i 2015. De fleste som kommer som asylsøkere til Europa i dag er ifølge FN økonomiske migranter. Afrika opplever en kraftig befolkningsvekst. I kombinasjon med bedre muligheter for å emigrere, vil dette potensielt bidra til å øke migrasjonspresset på Europa i fremtiden. Nye konfliktsituasjoner og klimaproblemer kan også bidra til å skape nye «migrasjonskriser» i Europa i fremtiden.

1.3 Hvorfor kommer det asylsøkere til Norge?

Norge er et godt land å bo i. At vi er et trygt land og har gode muligheter for utdanning og arbeid og gode velferdsordninger, gjør Norge til et attraktivt land for asylsøkere.

Asylsøkere er en blandet gruppe. Noen trenger beskyttelse mot forfølgelse, andre søker etter bedre fremtidsmuligheter utenfor hjemlandet. De individuelle årsakene bak asylmigrasjonen til Europa og Norge kan være sammensatte, men helt sentralt er inntektsgapet mellom fattige og rike land. Det er særlig velferdsstater i Vest-Europa som er attraktive for asylmigrasjon og påfølgende familiemigrasjon. Det foregår også en del tvungen migrasjon som følge av krig og konflikt. Krigsflyktninger søker normalt tilflukt i nærområder, men noen av dem drar videre til enkelte vest-europeiske land som gir bedre framtidsutsikter. Sekundær migrasjon av syriske krigsflyktninger fra nærområder er et eksempel på dette. Blant de store gruppene som benytter retten til å søke om asyl i Europa finnes det også flyktninger som er utsatt for individuell basert forfølgelse på grunn av sine politiske aktiviteter, for eksempel. Kriteriene for opphold og hvilke rettigheter asylsøkere, flyktninger og familieinnvandrere har, er blant faktorene som spiller inn når asylsøkere velger destinasjonsland.

1.4 Norges internasjonale forpliktelser

For et lite land som Norge er det en fordel med brede internasjonale avtaler som danner grunnlag for felles regelverk og praksis. Norge er bundet av en rekke konvensjoner og avtaler som setter rammene for innvandringspolitikken.

Gjennom EØS-avtalen er Norge fullt integrert i EUs felles arbeidsmarked, med over 250 millioner personer. Innenfor dette markedet kan borgere fritt søke arbeid, med de samme rettigheter og tilgang til sosiale ytelser som vertslandets egne borgere. Retten til fri bevegelse gjelder også virksomheter og deres ansatte som yter tjenester over landegrensene.

Retten til asyl ble først formulert i Verdenserklæringen om menneskerettigheter i 1948. I artikkel 14 heter det: «Enhver har rett til i andre land å søke og ta imot asyl mot forfølgelse.» Flyktningkonvensjonen av 1951 definerer som flyktning enhver person som har flyktet fra sitt land og har en «velbegrunnet frykt for forfølgelse på grunn av rase, religion, nasjonalitet, politisk overbevisning eller medlemskap i en bestemt sosial gruppe, og som ikke er i stand til, eller, på grunn av slik frykt, ikke villig til å påberope seg sitt lands beskyttelse» (artikkel 1 A).

Det sentrale i Flyktningkonvensjonen er at den definerer hvem som har rett til å bli anerkjent som flyktning og stadfester et forbud mot å sende en flyktning til et sted der vedkommende risikerer forfølgelse. Dette forbudet, som er formulert i artikkel 33, er i fagterminologien kjent som «non-refoulement-prinsippet».

Dette prinsippet innebærer en klar forpliktelse for staten. En person som blir anerkjent som flyktning, har ikke krav på opphold, men det er likevel forbudt å sende vedkommende til et sted vedkommende risikerer å bli drept, torturert eller utsatt for andre alvorlige overgrep. I praksis betyr dette at man gir oppholdstillatelse, i hvert fall så lenge risikoen ved retur fortsatt er gjeldende.

Ikke alle asylsøkere har rett til å få sin sak realitetsbehandlet i Norge. Prinsippet er at man skal søke om asyl i det første trygge landet man kommer til. Med tanke på Norges geografiske beliggenhet er det svært få asylsøkere som kommer til Norge direkte fra sine hjemland eller fra områder der deres liv eller frihet er truet. Ofte har de vært innom trygge land både utenfor og

innenfor Europa, der de i henhold til Flyktningkonvensjonen umiddelbart hadde plikt til å fremstille seg for myndighetene.

Første asylsøkerprinsippet er inkorporert i Dublin-forordningen, men denne gjelder bare innad i Schengen. EU-landene anses som regel for å være trygge land man kan henvise asylsøkere tilbake til uten å behandle deres beskyttelsesbehov. Det er folkerettslig mulig for EU og Norge å henvise asylsøkere til trygge tredjeland, utenfor Schengen, slik tilfellet er med EUs avtale med Tyrkia. En viktig forutsetning for slike avtaler er at de aktuelle landene er trygge for flyktninger og ikke sender dem videre til forfølgelse.

I tillegg til Flyktningkonvensjonen blir også andre konvensjoner anvendt i vurderingen av asylsaker. Det mest relevante er artikkel 3 i Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK) som forbyr «tortur og annen grusom, umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff». Artikkel 8 som ivaretar «retten til familieliv» er mest relevant i familieinnvandringsaker. Siden EMK er blitt en sentral rettskilde også i asylsaker, har Den europeiske menneskerettighetsdomstolen i Strasbourg (EMD) i praksis fungert som en asyldomstol i Europa. Domsavgjørelsen fra denne domstolen er viktige rettskilder i asylsaker. Barnekonvensjonen er også en viktig rettskilde i asylsaker. Den forplikter Norge til å vurdere barnets beste (art. 3) og sikre at barn blir hørt i forbindelse med saker som berører dem (art. 12).

Konvensjonene forplikter ikke Norge til å gi flyktninger varig oppholdstillatelse eller til å realitetsbehandle søknadene til asylsøkere som beviselig har kommet til Norge via trygge land der de kan få beskyttelse. Samtidig kan vi ikke sende en flyktning direkte eller indirekte tilbake til forfølgelse. For å hindre at dette skal skje må vi ha gode rettssikkerhetsstandarder på plass. Saker som omhandler barn skal behandles i tråd med bestemmelsene i Barnekonvensjonen.

1.5 Forholdet mellom innvandring og integrering

Innvandring har gjort Norge til et mer mangfoldig samfunn. Det gjør vårt samfunn rikere. Innvandring kan også bidra til å skape mer innovasjon og er et konkurransefortrinn for Norge. Bedrifter som ansetter innvandrere har bedre forutsetninger når de samarbeider mer internasjonalt og er mer innovative. Slik kan innvandring bidra til nyskaping i norsk arbeidsliv.

Den norske modellen gjør at Norge har et godt utgangspunkt for å utnytte mulighetene som innvandringen fører med seg og til å håndtere utfordringene. Høy yrkesdeltagelse, lik tilgang til utdanning og gode velferdsordninger bidrar til et samfunn med små forskjeller og like muligheter. Det styrker også tilliten i samfunnet, mellom mennesker og til myndighetene. For å bevare denne tilliten i samfunnet, og opprettholde den norske modellen, kreves det først og fremst at vi reduserer forskjeller og sikrer muligheter for deltagelse i arbeidslivet og samfunnet.

Økt innvandring stiller vår samfunnsmodell overfor noe særskilte utfordringer. De nyere utvandringslandene i Øst-Europa er preget av betydelig lavere lønns- og velferdsnivå enn Norge, noe som har medført utfordringer knyttet til sosial dumping, useriøse aktører og arbeidslivskriminalitet.

Også innvandrere fra land utenfor EØS-området stiller gjennomsnittlig svakere på arbeidsmarkedet enn befolkningen ellers. Dette har blant annet sammenheng med særskilte

utfordringer knyttet til helse, språk og annen kompetanse. Andelen sysselsatte er lavest blant innvandrere fra Afrika, med bare 45 pst. i jobb. Til sammenligning er 66 pst. av hele befolkningen i arbeidsdyktig alder sysselsatt.

Uten en aktiv arbeidsmarkedspolitikk, styrking av det organiserte arbeidslivet og å prioritere kompetanseheving høyt, vil økt innvandring øke forskjellene og legge press på den norske arbeidslivs- og samfunnsmodellen som preges av høy tillit, høy produktivitet og lavt konfliktnivå. For Arbeiderpartiet er det derfor avgjørende at innvandrings-, integrerings- og arbeidsmarkedspolitikken ses i sammenheng.

Brochmann II utvalget fremhevet at høy innvandring av personer med små muligheter for selvforsørgelse legger press på den norske modellen. Det er avgjørende med kontrollert innvandringen som er tilpasset evnen til å integrere, og at innvandrere som kommer til Norge får mulighet til å delta i samfunnet dersom den norske modellen skal opprettholdes. Dersom vi ikke lykkes med dette risikerer vi at oppslutningen om modellen svekkes.

2. SLIK HAR SOSIALDEMOKRATIET SVART I NORDEN

Sosialdemokratarne i Sverige: I 2015 tok Sverige imot ca. 160.000 asylsøkere, nesten 35.000 av disse var enslige mindreårige asylsøkere. Kapasiteten var mer enn sprengt. De innførte grensekontroll og strammet inn på en rekke områder fordi Sverige trengte «et pusterom». Stefan Löfvens regjering har kommet med nye innstramminger i 2018. Fra å ha en av de mest liberale praksisene i Europa har de nå en uttalt praksis om å ligge på EUs minimumsnivå når det gjelder innvilgelse av beskyttelse til asylsøkere. Blant annet innebærer de nye reglene utstrakt bruk av midlertidige tillatelser. De skal ikke ta imot en uforholdsmessig stor andel av asylsøkere som kommer til Europa, og ikke ha en praksis som er mer liberal enn andre europeiske land.

Sosialdemokratiet i Danmark: Sosialdemokratiet i Danmark har jobbet lenge med å utvikle en helhetlig innvandrings- og integreringspolitikk. Resultatet er publisert i februar 2018 i form av et hefte (manifest) som bærer tittelen «Rettferdig og realistisk – en udlændingspolitik der samler Danmark». Den viktigste endringen er å fjerne muligheten til å søke asyl på dansk jord og opprettelse av mottakssenter utenfor Europa der asylsøkerne oppholder seg mens saken er til behandling. Dersom de får status som flyktninger, skal de gis beskyttelse i en FN leir eller lokalt i landet der mottakssenteret ligger. Samtidig tar Danmark mot et (ikke bestemt) antall kvoteflyktninger. Forslaget innebærer også et tak på hvor mange ikke-vestlige innvandrere Danmark skal ta imot hvert år. I tillegg vil de ha en omfattende reform av utviklingshjelpen og oppgjør med parallellsamfunn. Sosialdemokratiet støtter også de fleste forslagene som Venstre-regjeringen legger frem, inkludert mye av det som ligger i den såkalte «Ghettoplanen».

Arbeiderpartiet i Norge:

Arbeiderpartiets innvandringspolitikk har alltid vært tilpasset den aktuelle politiske og internasjonale situasjonen. Vi har tatt initiativ til å bistå flyktninger fra krig og nød når det har vært særlig behov, og bidratt til innstramminger for å sikre kontroll ved grensene. Hovedlinjen

har vært en «kontrollert og begrenset innvandringspolitikk». I Arbeiderpartiets program heter det at vi fører en «streng, rettferdig og human» asylpolitikk.

Arbeiderpartiet var en del av asylforliket og støttet de fleste av innstrammingene i kjølvannet av migrasjonskrisen i 2015. I partiprogrammet for 2017-2021 heter det følgende:

«Vår politikk er basert på menneskerettighetene og flyktningkonvensjonen. Samtidig vil vi ta initiativ til en gjennomgang av internasjonale konvensjoner for at disse bedre kan tilpasses vår tids flyktningssituasjon. Kvoteflyktninger er den sikreste og mest rettferdige ordningen for å sikre mottak av mennesker som skal ha varig beskyttelse. Antallet kvoteflyktninger må til enhver tid vurderes opp mot anbefalingene fra FN, mot hvor mange asylsøkere som kommer til landet, og mulighetene for rask og god integrering i Norge.»

I 2018 ble vårt Migrasjonsutvalg satt ned for å utvikle en mer helhetlig og bærekraftig migrasjonspolitik. Et sentralt element i mandatet er å se innvandring og integrering i sammenheng.

3. EN MER RETTFERDIG OG BÆREKRAFTIG ASYLORDNING

3.1 Vårt verdimesige utgangspunkt

Arbeiderpartiet er en del av en internasjonal solidaritetsbevegelse. Norge har ansvar for å hjelpe mennesker som flykter fra krig og forfølgelse. Vår asyl- og innvandringspolitikk skal bygge på våre grunnleggende verdier og internasjonale forpliktelser. Vårt utgangspunkt er at det er mulig å bevare velferdsstaten uten å prioritere vekk solidaritet med flyktninger ute i verden.

En hovedoppgave for et sosialdemokratisk parti er å forstå utfordringene folk opplever i sin hverdag og komme med gode løsninger basert på våre verdier.

Vi ser på mangfoldet som grunnleggende positivt. De samfunnene som lykkes best med integrering og inkludering vil lykkes best i sin økonomiske, sosiale og politiske utvikling.

Våre svar skal være tuftet på våre verdier: frihet, likhet og solidaritet. De skal bygge på vårt samfunnsfundament, utviklet over lang tid og gjelde for alle som bor i Norge: demokrati, rettsstat, universelle menneskerettigheter, ytringsfrihet, likestilling og likeverd. Dette fundamentet har gitt oss sterke fellesskap, og økt frihet til enkeltmennesket, et samfunn preget av små forskjeller, like muligheter og høy tillit i befolkningen.

For Arbeiderpartiet er det viktig at vi har en asyl- og innvandringspolitikk som er tuftet på vårt samfunnsfundament og som ivaretar den norske samfunnsmodellen med små forskjeller og like muligheter, høy tillit og sterkt samhold. Det stiller store krav til de politiske løsningene, en styrt innvandring som er rettferdig og bærekraftig og til måten vi omtaler utfordringene og mulighetene som ligger i økte innvandring. Det er viktig å sikre at det er bred oppslutning om asyl- og innvandringspolitikken - at vi har en politikk som samler Norge.

Arbeiderpartiet vil videreføre en konsekvent, rettferdig og human asyl- og flyktningpolitikk. Den skal ha beskyttelse som mål, ikke varig migrasjon og folkeforflytninger. Vi ønsker en mer kontrollert innvandring gjennom en helhetlig politikk som er mer rettferdig, mer human og mer bærekraftig for det norske samfunnet. Vår politikk skal gjøre oss i stand til å håndtere fremtidige situasjoner med store økninger i antall migranter til Europa og bidra til en kontrollert og forutsigbar innvandring til Norge. Dette skal både sikre beskyttelse i Norge til de som er forfulgt og bedre tilgang til beskyttelse og humanitær assistanse regionalt gjennom bedre samarbeid med land i regionen. Fortsatt er det sånn at de fleste flyktninger holder til i landene nært der konfliktene eller regimene de flykter fra er. Mange av disse nabolandene er blant de minst utviklede i verden. Den viktigste innsatsen for verdens flyktninger gjøres derfor ikke i Norge, men der flyktningene befinner seg.

3.2 Utfordringer med dagens asylordning

I dag er over 65 millioner mennesker på flukt. 25 millioner av disse er utenfor sitt eget land. 17.2 millioner flyktninger i verden er under UNHCRs mandat. I tillegg er over 5 millioner palestinske flyktninger under UNRWAs mandat og omfattes ikke av Flyktningkonvensjonen. Det store flertallet av disse er i nabolandene eller nærområdene til sine hjemland. Målet er å gi beskyttelse til de som er forfulgt og bidra til å hjelpe flere i landene der det er flest flyktninger i dag.

Dagens asylordning er ikke tilpasset dagen situasjon. Vi trenger ordninger som prioriterer å gi beskyttelse til de som er individuelt forfulgt, yter humanitær bistand der nøden og behovet er størst og bidrar til utvikling og vekst i land der mange av de økonomiske migrantene kommer fra.

Retten til å søke asyl, beskyttelse fra forfølgelse, er en grunnleggende menneskerettighet. Dagens asylordning har over tid utviklet seg til å i større grad bli brukt til å gi opphold til grupper på humanitært grunnlag fremfor beskyttelse til personer som er forfulgt på individuelt grunnlag. I tillegg brukes mye ressurser på personer som ikke har beskyttelsesbehov, blant annet som følge av irregulær migrasjon. I 2015 førte dette hele asylinstituttet til bristepunktet da asylankomstene økte dramatisk. Vi må erkjenne at dagens system verken ivaretar retten til beskyttelse for de som er på flukt, grunnleggende humanitære prinsipper og -rett eller statenes rett til å styre innvandringen. For å bevare asylinstituttet slik at det er i stand til å gi beskyttelse til de som er forfulgt trenger vi en ny asylordning som er bedre tilpasset vår tid.

Dagens asylordning er inhuman. Fluktrutene til Europa er i stor grad kontrollert av menneskesmugling. Tall fra FNs høykommissær for flyktninger viser at over 15.500 migranter druknet i Middelhavet i årene mellom 2014 og 2017. Middelhavet blir omtalt som en massegrav. Asylreisene er svært farlige og traumatiserende, spesielt for barn og unge. Mange av de som overlever reisen, blir sittende lenge i mottak, lever uten lovlig opphold eller blir returnert til en vanskeligere situasjon enn i utgangspunktet. For de fleste migranter er det få lovlige og trygge alternativer dersom de ønsker seg til Europa. Kapasiteten til å ta imot flyktninger i nabolandene og i UNHCR regi er sprengt mange steder.

Dagens asylordning er urettferdig. Retten til å søke asyl ved grensen forutsetter som regel menneskesmugling, noe som understøtter organisert kriminalitet. Ofte er det kun de som har ressurser til å betale menneskesmuglere som får søke om asyl. Ressursene Europa bruker på dem

som ikke oppfyller kriteriene for beskyttelse, står ikke i forhold til ressursene som brukes på reelle flyktninger utenfor Europa.

Dagens asylordning er ikke bærekraftig. Erfaringene fra 2015 viste at systemet i Europa mer eller mindre brøt sammen. Interessen for å benytte seg av asylretten er langt større enn kapasiteten eller evnen og viljen til å ta imot. Det er svært ressurskrevende å returnere de som får avslag. Den langsiktige demografiske utviklingen i de mest fattige landene i verden tilsier at det vil komme migrasjonspress på Europa også i fremtiden.

3.3 En mer rettferdig og bærekraftig flyktningpolitikk

Beskyttelse fra individuell forfølgelse og styrket humanitær bistand for flyktninger

En ny helhetlig ordning skal være bedre tilpasset vår tid; mer rettferdig, mer human og mer bærekraftig. Den skal ha beskyttelse som mål, ikke varig migrasjon og folkeforflytninger.

Dersom asylinstituttet skal være i stand til å gi beskyttelse til personer som flykter fra individuell forfølgelse også i fremtiden, må vi ha en mer rettferdig asylordning som sikrer flere beskyttelse i det første trygge landet de kommer til, hjelper flere gjennom kvoteflyktningsordningen, bekjemper årsaker til at mennesker legger ut på flukt og skiller klarere mellom konvensjonsflyktninger og subsidiær beskyttelse.

Vår politikk skal gjøre oss i stand til å håndtere fremtidige situasjoner med store økninger i antall migranter til Europa og bidra til en kontrollert og forutsigbar innvandring til Norge.

Asyl- og flyktningpolitikken kan aldri bli et verktøy for å ta hånd om store folkeforflytninger på grunn av krig, klimaendringer og økte forskjeller. Det løses gjennom et bredt internasjonalt samarbeid. Vår politikk skal både sikre beskyttelse til de som er forfulgt og bedre tilgang til beskyttelse og humanitær assistanse regionalt gjennom samarbeid med land i regionen. Den viktigste innsatsen for verdens flyktninger gjøres ikke i Norge, men der flyktningene befinner seg og behovet for hjelp er størst.

3.4 Fem initiativ for en mer rettferdig og bærekraftig flyktningpolitikk:

1. En mer rettferdig asylordning
2. Solidaritetspott for mottakerland: Bruke bistandspolitikken for å sikre bedre beskyttelse, bedre integrering og tryggere retur av flyktninger.
3. Ivareta barnets beste og motvirke at barn og unge legger ut på flukt.
4. Tydeligere krav til identitet og en mer effektiv returpolitikk
5. En innvandringspolitikk som fremmer integrering

3.4.1. En mer rettferdig asylordning - fra asylsøknader ved grensen til varige løsninger i regionen og kvoteordninger

Dersom asylinstituttet skal være i stand til å gi slik beskyttelse i fremtiden, må det endres slik at den prioriterer personer som flykter fra individuell forfølgelse. Arbeiderpartiets migrasjonsutvalg foreslår en mer rettferdig asylordning, som skal redusere antallet asylsøknader ved grensen, ta i mot kvoteflyktninger og hjelpe flere gjennom humanitær bistand.

Hensynet til flyktningene er det sentrale i en ny ordning. Norge skal overholde sine internasjonale forpliktelser. Mennesker som er forfulgt skal kunne få tryggere tilgang til beskyttelse. Mennesker rammet av krig og nød eller naturkatastrofer, men som ikke er individuelt forfulgt av grunner som er nevnt i flyktningkonvensjonen, skal først og fremst hjelpes gjennom å styrke det humanitære arbeidet regionalt. Samtidig skal vi ta i mot flere flyktninger gjennom FNs ordning med kvoteflyktninger.

Effektiv bekjempelse av irregulær migrasjon

Arbeiderpartiet er positive til et felles internasjonalt regelverk og praksis for flyktninger som kommer til Europa. Det er forutsigbart og rettferdig for flyktningene, gir stater bedre mulighet til å ha kontroll ved grensene og er i seg selv samlende på et område som i dag splitter og er svært polariserende. Arbeiderpartiet vil arbeide internasjonalt for å få på plass et felles regelverk og praksis som er i tråd med våre forslag om en mer rettferdig, mer human og mer bærekraftig asylordning.

Arbeiderpartiet vil:

- At Norge skal aktivt søke samarbeid med avsender- og transitland for å sikre bedre håndtering av migrasjonsutfordringer.
- Jobbe aktivt i EU og med våre nordiske naboer for å inngå flere migrasjonsavtaler.
- Asylsøkere skal kunne henvises til trygge land i og utenfor Europa så lenge deres behov for beskyttelse blir godt ivaretatt.
- Bedre samarbeidsavtaler med tredjeland slik at dagens hjemmel for dette brukes mer aktivt. Før slike avtaler inngås skal det gjøres en konkret vurdering av menneskerettighetssituasjonen for flyktningene i landet, som skal tillegges stor vekt.
- Alle avtaler skal bygge på prinsippet om «non-refoulement». Asylsøkere skal ikke returneres til land der de risikerer forfølgelse, og rettsikkerheten skal ivaretas.
- Dersom første asylland-regelen ikke lar seg gjennomføre, skal asylsøknader fremmet i Norge behandles i Norge.
- Dersom det kommer i stand en avtale på nordisk eller europeisk nivå som åpner for å behandle asylsøknader i tredjeland utenfor EU, vil Arbeiderpartiet at Norge vurdere å tilslutte seg denne dersom følgende kriterier ligger til grunn.
 - Avtalen skal være i tråd med internasjonale konvensjoner og i overensstemmelse med våre menneskerettslige forpliktelser
 - Rettsikkerheten til asylsøkerne skal ivaretas.
 - Avtalen skal bidra til å redusere omfanget av migranter som tar en livsfarlig reise over til Europa og frigjøre ressurser for økt humanitær bistand og kvoteflyktninger.
- Dersom EU blir enige om en byrdefordelingsmekanisme som innebærer at asylinnvandring reguleres og irregulær migrasjon kontrolleres bedre enn i dag, er vårt utgangspunkt at Norge bør være en del av dette, da det er i vår interesse å støtte oppunder en felles europeisk politikk.

- Norge bør derfor delta i oppfølgingen av EUs asylavtale og bidra aktivt med ressurser, som for eksempel finansiell støtte og faglig ekspertise.
- Dersom et betydelig antall land i EU frivillig inngår i den skisserte byrdefordelingsmekanismen, bør Norge delta, forutsatt at vi beholder nasjonal råderett og kontroll. Norges hovedprioritet skal likevel være kvoteflyktninger gjennom FN-systemet.
- Bedre samarbeidsavtaler med tredjeland slik at dagens hjemmel for dette brukes mer aktivt.
- Alle avtaler skal bygge på prinsippet om «non-refoulement». Asylsøkere skal ikke returneres til land der de risikerer forfølgelse, og rettsikkerheten skal ivaretas.
- Dersom første asylland-regelen ikke lar seg gjennomføre, skal asylsøknader fremmet i Norge behandles i Norge.

Forhindre at flere legger ut på en farlig flukt

Årsakene til mennesker legger ut på flukt er sammensatte. Den økende migrasjonen og antall mennesker på flukt de siste årene skyldes blant annet krig og konflikt, men også ustabile regimer med svak økonomisk utvikling og mangel på utvikling. Ustabile regimer og sårbare stater kan heller ikke effektivt slå ned på menneskesmuglere. Derfor er arbeidet med å styrke sårbare stater, fred- og forsoningsarbeid og langsiktig utviklingshjelp viktig for å forhindre at flere legger ut på en farlig reise.

- Styrke fred og forsoningsarbeidet.
- Øke innsatsen for å hjelpe sårbare stater.
- Styrke humanitær- og utviklingsbistand overfor sårbare stater og bidra til å sette disse bedre i stand til selv å ivareta egne innbyggers sikkerhet og velferd.
- Styrke innsatsen mot menneskehandel og kriminelle nettverk som utnytter flyktninger.
- Styrke utviklingsarbeidet, gjennom blant annet en solidaritetspott for flyktninger.

Et klarere skille mellom hvem som får konvensjonsstatus og subsidiær beskyttelse

Flyktningkonvensjonen skiller klart mellom personer som er individuelt forfulgte på grunn av rase, religion, nasjonalitet, medlemskap i en spesiell sosial gruppe eller på grunn av politisk oppfatning og tilfeldige ofre for krig og konflikt. Vi vil innføre et klarere skille mellom beskyttelse til de som er individuelt forfulgt (konvensjonsflyktninger) og prioritere humanitær hjelp og støtte til de som flykter fra en vanskelig situasjon i hjemlandet. Dette er i tråd med den opprinnelige tanken bak FNs flyktningkonvensjon og bygger på en grunnleggende solidaritetstanke: at vi skal hjelpe dem som trenger det mest, først.

En reform av asylordningen må også innebære at krigsflyktninger i større grad kan leve verdige liv i landet de først flykter til, nærmere sitt hjemland. Det vil også føre til at de i større grad kan bidra i gjenoppbyggingsfasen i hjemlandet.

Det krever at verdenssamfunnet stiller opp når kriser oppstår og at virkemidlene i større grad rettes inn mot deltakelse i samfunnet og rettigheter i nabolandene. Ved varige konflikter uten utsikt til retur til hjemlandet, må verdenssamfunnet forplikte seg til å ta imot flere kvoteflyktninger. Mange land i Europa har strammet inn regelverket for beskyttelse etter 2015. Norsk flyktning- og asylopolitikk skal fastsettes av norske myndigheter og dette må skje innenfor

rammene av internasjonale forpliktelser, flyktningkonvensjonen og Den europeiske menneskerettskonvensjonen.

Hjelpe flere gjennom kvoteordningen

De fleste flyktninger befinner seg i nabolandene og regionen til hjemlandet sitt. Det er behov for å styrke land i nærområdene slik at de er bedre i stand til å ivareta flyktningenes rettigheter. Dette innebærer en styrking av humanitær bistand og utviklingshjelp til landene nært der nøden og konfliktene er størst, og som i dag tar imot flest flyktninger, og en økning i antallet kvoteflyktninger til Norge.

Kvoteflyktninger er den tryggeste og mest rettferdige ordningen for å sikre mottak av mennesker som skal ha varig beskyttelse. Ved en dreining fra asylankomster på grensen til kvoteflyktninger skal behovet for hjelp, kommunenes kapasitet til å drive godt integreringsarbeid og forutsigbarhet ligge til grunn for det totale antallet vi tar imot til Norge.

Arbeiderpartiet har som politisk ambisjon å øke antallet kvoteflyktninger som kommer til Norge. For å sikre forutsigbarhet for kommuner og lokalsamfunn som har ansvar for integreringen, vil vi starte en prosess mellom stat og kommune med mål om å identifisere hvor mange norske kommuner kan bosette årlig. Asylankomster, antallet kvoteflyktninger og familiegjennomføring med flyktninger skal ses i sammenheng. Familieinnvandring for kvoteflyktningene skal være avklart før de kommer til Norge. Kommunene skal vite hvor mange flyktninger de skal ta imot årlig over tid. En forutsetning for dette er lave asylankomster ved grensen. Dersom asylankomstene er lavere en periode, så skal antallet kvoteflyktninger økes – og omvendt dersom asylankomstene øker, så skal antallet kvoteflyktninger reduseres.

Antallet skal settes på bakgrunn av forhandlinger mellom regjeringen og kommunene. Vi skal samarbeide med kommune-Norge for å sikre integreringsevne og forutsigbarhet i det lokale integreringsarbeidet slik at integreringen kan starte fra dag en. Vi skal forplikte oss til å prioritere kvoteflyktninger. Dette skal gjøres i samarbeid med FNs høykommissær for flyktninger og deres anmodninger må vektlegges. Vi vil særlig prioritere sårbare grupper.

Avklare status til de som er i Norge

Ved overgang til en ny ordning må status til de som allerede er i Norge avklares raskt og effektivt. Det innebærer en rask og sikker saksbehandling og effektiv retur av de som får avslag.

- En dreining av flyktningpolitikken med flere kvoteflyktninger fremfor asylsøknader ved grensen

3.4.2. Hjelpe flere: en solidaritetspott for å bedre situasjonen for mennesker på flukt

Det er nabolandene i konfliktregioner som mottar det største antallet flyktninger og det er der behovet for hjelp er størst. Samtidig er det en ekstrem skjevfordeling i ressursbruken for verdens flyktninger. Utrekninger har vist at for hver krone europeiske land i dag brukes til hjelp for flyktninger i nærområdene bruker de samme landene 135 kroner på asylsøkere som kommer til deres eget land. UNHCR, som yter bistand og hjelp til mange av verdens flyktninger, er også underfinansiert. Vi skal føre en politikk som viser solidaritet med mennesker på flukt fra krig og

nød og med landene som mottar flest flyktninger og tar det største ansvaret. Det vil vi gjøre gjennom å øke den humanitære bistanden til verdens flyktninger samtidig som vi styrker arbeidet med langsiktig utviklingshjelp til landene som i dag huser flesteparten av verdens flyktninger.

Hovedformålet med norsk utviklingsbistand å er bekjempe fattigdom og urettferdighet. Hovedveien ut av fattigdom går gjennom økonomisk vekst, jobbskaping og rettferdig fordeling innenfor rammen av stabile stater. Arbeidslinjen er viktig, også i bistands- og utviklingspolitikken.

Arbeiderpartiet vil etablere en solidaritetspott for å bedre forholdene for verdens flyktninger og gi fattige land som tar imot mange flyktninger muligheten til å ivareta flyktningenes langsiktige behov. En egen solidaritetspott for mennesker på flukt representerer et nytt virkemiddel i norsk utviklingspolitikk i bred forstand - en bro for å lukke gapet mellom humanitær nødhjelp og den mer langsiktige utviklingsbistanden, ikke ulikt bistandskategorien tidligere kjent som overgangsbistand. Solidaritetspotten skal ikke gå på bekostning av den tradisjonelle, fattigdomsrettede utviklingsbistanden. En Solidaritetspott på minst fem milliarder kroner årlig som skal gå til flyktninger og mottakerland. Hjelpen skal komme i tillegg til det som er Norges bidrag til nødhjelp. Mat og tak over hodet er ikke nok. Sammen med FN bør Norge kjempe i første rekke for flyktningenes rettigheter. Ambisjonen er at færrest mulig skal leve passive liv i flyktningleirer. De må få muligheten til å delta, arbeide og leve verdige liv i påvente av en eventuell retur til hjemlandet. Norge må påta seg en del av ansvaret for verdens flyktninger gjennom å vise større solidaritet med både flyktningene og nabolandene som tar dem imot.

Det er behov for å gjennomgå forholdet mellom vår humanitære innsats og langsiktig utvikling på nytt. Samspillet mellom humanitære organisasjoner og andre sektorer, som lokalt næringsliv, må styrkes. Solidaritetspotten skal i større grad gå til å bedre forholdene for verdens flyktninger og deres framtidsutsikter – særlig gjennom muligheten til arbeid.

Arbeiderpartiets politikk om at norsk bistand skal utgjøre minst 1 prosent av brutto nasjonalinntekt (BNI) ligger fast. Sju av de største mottakerlandene av norsk bistand i 2017 er preget av krig og konflikt. Beløpet som går til nødhjelp har økt betydelig, i takt med økende antall flyktninger. En stor andel av nødhjelpen i 2017 gikk til å hjelpe mennesker på flukt. Gjennom en opptrappingsperiode skal størrelsen på solidaritetspotten være minst 5 milliarder. Det er om lag samme nivå som nødhjelpen Norge ga i 2017. Dette utgjør en betydelig styrking av innsatsen for verdens flyktninger.

Arbeiderpartiet vil i større grad tenke langsiktig innenfor det man tradisjonelt har kalt humanitær hjelp eller nødhjelp. Vektleggingen av skolegang til barn rammet av krig og konflikt er et eksempel på en slik innsats. Den foreslåtte endringen vil måtte utredes for at innretningen og kanaliseringen kommer flyktninger best mulig til gode. En opptrappings- og omstillingsperiode er nødvendig slik at potten sikrer en effektiv organisering som målrettet bidrar til arbeid, helsetiltak, skolegang for mennesker som er fordrevet og på flukt. Det må også omdisponeres fra andre poster i totalbudsjettet, noe som krever kompetent og kritisk gjennomgang av dagens pengebruk.

En del land som tar imot mange flyktninger har svake myndighetsstrukturer og høy grad av korrupsjon. Derfor må det følge med gode, men kostnadseffektive kontrollmekanismer som sikrer at pengene oppfyller formålet.

FNs innsats for verdens flyktninger er avgjørende. Derfor er det viktig å forankre vårt arbeid i nærområdene hos FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR). Det er behov for å styrke UNHCR både økonomisk og med kunnskap og ekspertise for å styrke dets legitimitet og kapasitet til å hjelpe mennesker på flukt.

Arbeiderpartiets bistandspolitikk er rettighetsbasert, som blant annet innebærer at den skal være basert på internasjonale menneskerettigheter. Det samme vil være tilfelle også med midler fra potten. Målet er å sikre bedre muligheter for flyktninger mens de oppholder seg i vertslandet og tryggere retur når forholdene ligger til rette for det. Den skal bidra til å sette mottakerlandene i stand til å ta seg av flyktninger uten å måtte prioritere vekk andre oppgaver. Dette bidrar også til bedre legitimitet rundt flyktningpolitikken lokalt. Slik vil vi også bidra til at forholdene for de mange som trenger humanitær bistand i regioner preget av konflikt blir bedre.

Arbeiderpartiet vil:

- Innføre en solidaritetspott i bistandsbudsjettet som skal gå til å bedre forholdene for mennesker på flukt.
 - Potten skal bidra til å styrke arbeidslinjen i norsk bistand og utviklingspolitikk, samt humanitær innsats, utdanning og velferdstiltak.
 - Den skal finansieres gjennom en opptrapping opp til minst 5 milliarder kroner.
 - Støtten fra potten skal gis gjennom blant annet multilaterale organisasjoner og globale bistandsorganisasjoner og styrke landenes mulighet til å ivareta flyktningers muligheter for å skape sin egen fremtid.
- Styrke arbeidslinja i norsk utviklingspolitikk.
- Støtte opp om innovasjons- og utviklingsprogrammer rettet mot flyktninger som bidrar til mindre fattigdom og gir muligheter for utdanning og arbeid for flyktninger.
- Vurdere nærmere initiativ med spesielle økonomiske soner for flyktninger og oppfordre norsk næringsliv til å delta i slike initiativer.
- Arbeide for en egen satsing på jobbskaping i krise- og konflikt.
- Forholdet mellom humanitær innsats og langsiktig utvikling må gjennomgås på nytt, og samspillet mellom humanitære organisasjoner og andre sektorer, som lokalt næringsliv, må styrkes.
- Gjennom kraftig økning i Norges bidrag til UNHCR for å sette organisasjonen bedre i stand til å ivareta rettigheter til mennesker på flukt.
- Arbeide for at det også settes inn langsiktige tiltak, særlig innen helse, arbeid og utdanning, overfor flyktninger.
- Skape nye finansieringsmekanismer på utviklingsbudsjettet for å forhindre at økte asylankomster til Norge medfører dramatiske kutt i den øvrige utviklingsbistanden.
- Midler som frigjøres ved en reduksjon av ankomster til Norge skal brukes til å hjelpe flyktninger der behovet er størst.

3.4.3. Ivareta barnets beste og motvirke at barn og unge legger ut på flukt.

Barn på flukt er en særlig utsatt gruppe. Norge skal være en pådriver for at rettigheter for barn på flukt ivaretas. De negative konsekvensene som følge av utviklingstrekkene og svakhetene i dags asylordning rammer særlig enslige barn på flukthardt. De er ofte nødt til å sette seg i gjeld til menneskesmuglerne og tvinges til å betale tilbake etter at de har ankommet Europa. Det kan skje ved at de tvinges inn i ulovlig arbeid og annen kriminalitet eller ved at de utnyttes seksuelt. Både menneskehandel med barn og vold og overgrep mot enslige mindreårige asylsøkere er dokumentert i Norge. Enkelte ruter omtales som overgrepstruter og tiltrekker seg overgripere. Disse overgrepstrutene må stoppes. Det er et mål for Arbeiderpartiet at færre barn legger ut på en farefull ferd.

Barnets beste er et helt grunnleggende hensyn i vår innvandringspolitikk og FNs barnekonvensjon står sentralt i arbeidet med barn som søker beskyttelse i Norge. Enslige mindreårige skal få opphold i Norge dersom de har beskyttelsesbehov og ikke kan returneres til et trygt tredjeland som vi har en avtale med.

Blant de enslige mindreårige som allerede er i Norge har det vært en bekymringsfull utvikling med en sterk økning i bruken av midlertidig opphold. Vi gikk derfor inn for å innføre sårbarhetskriterier ved behandlingen av søknader om opphold fra denne gruppen unge som mangler omsorgspersoner, nettverk og / eller ressurspersoner i hjemlandet. Dette skulle sikre at barns beste ble ivaretatt i tilstrekkelig grad. Endringen skulle markere en endret praksis, innenfor gjeldende lovgivning, i behandlingen av søknader om opphold fra mindreårige slik at midlertidighet begrenses for denne gruppen. De får nå sine søknader behandlet på nytt av utlendingsforvaltningen og Arbeiderpartiet vil forsikre seg om at Stortingets intensjon er ivaretatt i oppfølgingen av disse sakene.

- Familier med småbarn skal ikke plasseres på asylmottak, men på desentraliserte mottak slik at de lever så normale liv som mulig mens de venter på integrering i Norge eller retur til hjemlandet.
- Norske myndigheters vurdering av sikkerhetssituasjonen i land asylsøkere kommer fra skal ligge til grunn for behandlingen av asylsøknader og vurdering av muligheten for retur.
- Barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i behandlingen av asylsaker som berører barn.
- At mindreårige asylsøkere sine søknader prioriteres i saksbehandlingen.
- Sårbarhetskriterier der omsorg, nettverk og ressurser er sentrale elementer, skal være en selvfølgelighet i vurderingen av asylsøknader som omhandler enslige mindreårige asylsøkere.
- Hindre menneskesmugling av barn og unge gjennom bedre internasjonalt samarbeid.
- Opprette trygge omsorgssentre i hjemlandet der det kan dokumenteres sterkere tilknytning til som alternativ til midlertidighet i Norge. Kortvarig plassering på slike omsorgssentre kan også bidra til bedre oppsporing av den enslige mindreåriges familie.
- Prioritere barnefamilier gjennom kvoteflyktningsordningen.
- I større grad ta i bruk fotlenker for å unngå internering av familier med barn der det ikke er nødvendig.

3.4.4. Identitet og retur

En stat må ha kontroll over identiteten til dem som oppholder seg innenfor dens territorium. Å stille identitetskrav i forbindelse med utlendingssaker er viktig blant annet av sikkerhetshensyn, for å forebygge kriminalitet og motvirke misbruk av asylordningen. Selv om det er strenge krav

knyttet til identitet i statsborgerskap er det fortsatt slik at asylsøkere til Norge ikke har gode nok incentiver til å samarbeide om identitet. Derfor er det en viktig oppgave å sikre bedre identitetskontroll med asylsøkere som kommer til Norge.

Identitetskravene i statsborgerskapssaker er langt strengere enn i oppholdssaker. For å få permanent opphold etter søknad om asyl er det i dag tilstrekkelig å ha sannsynliggjort oppgitt identitet, men når det gjelder statsborgerskap kreves det at identiteten blir klarlagt.

Id-kravene er like viktige i begge tilfeller og bør harmoniseres. Klarlagt identitet må være utgangspunktet også i forbindelse med asylsaker og permanent opphold, slik det er i statsborgerskapssaker. Strengere id-krav skal kombineres med tilbud om bistand fra norske myndigheter for å fremskaffe dokumenter fra hjemlandet.

- Det er avgjørende for returarbeidet at de uten lovlig opphold har en plikt til å reise ut. Det innebærer også at personer uten lovlig opphold ikke har de samme rettighetene som de som er her lovlig. Likevel skal alle som oppholder seg i Norge ha rett til nødvendig helsehjelp, som ikke kan vente. Forutsatt at de samarbeider om retur, vil vi bidra til relevante returforberedende aktivitets- eller opplæringstilbud for mindreårige ungdommer med endelig avslag fram til utreisedato.
- Det skal stilles samme krav til klartlegging av identitet for permanent oppholdstillatelse og familieetablering som ved statsborgerskap.
 - Tydeligere krav til dokumentert identitet for å få opphold.
 - Tydeligere krav til dokumentert identitet ved familieetablering.
- Forsterket innsats for retur av asylsøkere til sine hjemland.
 - Opprette direkteruter til de viktigste avsenderlandene.
 - Styrke politiets returarbeid.
 - Opprette returavtaler med flere land, blant annet ved aktivt å ta i bruk visumavtaler.
- Ta initiativ til en gjennomgang av regelverket med mål om å senke terskelen for tilbakekallelse av oppholdstillatelse og utvisning ved kriminelle handlinger.

3.4.5. Balansen mellom innvandring og integrering

Familieinnvandring

Familieinnvandring har økt betydelig de siste årene og er en viktig del av en helhetlig asyl- og innvandringspolitikk. Hensynet til integrering, arbeidslinje og selvforsørgelse må vektlegges i vår politikk. Erfaringer viser at det også har stor betydning hvordan regelverket er i forhold til andre land.

- Familiegjenforening
 - Flyktninger skal raskt kunne gjenforenes med sine familier for å sikre god integrering.
 - Kvoteflyktninger skal ha avklart eventuelle familiegjenforeninger før ankomst til Norge.
- Bistand til å gjenforenes med familien regionalt for flyktninger som ønsker det.
- Redusere saksbehandlingstiden og ventetiden på asylsøknader og søknader om familiegjenforening.

- Begrense mulighetene til familiegjennforening ved subsidær beskyttelse i Norge Forbud mot søskenbarneekteskap. Familieinnvandring med søskenbarn blir presumtvt betraktet som tvangsekteskap og dermed avslått.
- Forbud mot arrangerte ekteskap inngått under psykisk press.
- Familieetablering
 - Familieetablering innvilges når ektefellen, eller den som kommer, kan forsørge seg selv.
 - Innføre obligatorisk introduksjonskurs for ektefellen som kommer til Norge. Kurset skal inneholde informasjon om rettigheter og lover, hjelpeapparat samt informasjon om arbeidsliv og språkkurs.
 - Skjerpe tilknytningskravet for familieetablering.

Arbeidsinnvandring

Arbeidsinnvandringen til Norge har bidratt til økt økonomisk aktivitet, men har også ført med seg utfordringer for den norske arbeidslivsmodellen, med økt midlertidighet, svekkede lønns- og arbeidsvilkår i enkelte sektorer og tendenser mot en todeling av arbeidsmarkedet.

Mange av de som kommer til Norge for å jobbe blir her lenge. Derfor er integreringspolitikken også viktig for disse. Det kreves politisk vilje til å sikre den norske arbeidslivsmodellen. Alle arbeidstakere i Norge skal ha en like trygg arbeidshverdag og det skal sikres norske lønns- og arbeidsvilkår i Norge. Da må vi bekjempe sosial dumping og arbeidslivskriminalitet, og sikre faste stillinger i et trygt arbeidsliv med høy organisasjonsgrad.

For arbeidsinnvandrere er det å lære seg norsk språk, nøkkelen til både et velfungerende og trygt arbeidsliv, men også for integreringen og for at de som blir værende i Norge blir stående i arbeid. Språk gir en tryggere arbeidsplass, det er nøkkelen til å forstå rettigheter i møte med arbeidsgiver og det offentlige, og til å delta i det norske samfunnet.

Arbeiderpartiet vil:

- Opprette bransjemessig samarbeid for norskopplæring etter modell av opplæringsring for lærlinger for å styrke små og mellomstore bedrifers muligheter til å tilby norskopplæring.
- Styrke Kompetansepluss arbeid, slik at norskopplæring er mer tilgjengelig.
- Styrke lønns- og arbeidsvilkår i utsatte bransjer gjennom å gjøre allmenngjøringsordningen mer effektiv. Hvis det først er allmenngjort innenfor et område skal vedtak gjelde til noen begjærer det opphevet og dokumenterer at det ikke er noe problem i den bransjen lenger.
- Gjennomgå arbeidsmiljøloven, verneombudsordningen og lov om yrkesskadeforsikring for å sikre at flest mulig av bestemmelsene skal gjelde fra dag en for utenlandske arbeidstakere på kortere arbeidsopdrag i Norge.
- Sikre at Stortinget kommer tidligere på banen i viktige EØS-saker slik at man kan påvirke forhandlingene i EU og utnytte handlingsrommet for å sikre den norske arbeidslivsmodellen.

4. EN NY OG HELHETLIG INTEGRERINGSPOLITIKK

Innvandringen har gjort Norge til et mer mangfoldig og spennende samfunn. Nordmenn flest har et grunnleggende positivt syn på innvandrere, og Arbeiderpartiet ser på mangfoldet som en styrke. I Norge lykkes vi bedre med integreringen enn i mange av våre naboland.

Den norske modellen og måten vi har organisert det norske samfunnet på er hovedårsaken til at Norge er et av verdens beste land å bo i. Den er også en av hovedgrunnene til at vi har lyktes bedre med integrering enn de fleste andre land. Høy sysselsetting, et trygt, seriøst og organisert arbeidsliv basert på faste stillinger og gode velferdsordninger som fellesskolen og lik rett til utdanning har gjort Norge til et land med små forskjeller, høy sosial mobilitet og høy grad av tillit og samhold. Det betyr mye at alle går i den samme skolen. Samfunnsmodellen er det viktigste verktøyet vi har for å lykkes enda bedre med integreringspolitikken i Norge.

Samtidig er modellen under press blant annet gjennom økt innvandring. Vi lykkes ikke godt nok med integreringen i dag. Vi er avhengig av å lykkes bedre med integreringen dersom vi skal bevare den norske modellen også i framtiden.

4.1 Utviklingstrekk og utfordringer

Mange av utviklingstrekkene som setter vår samfunnsmodell under press forsterkes av høy innvandring og rammer integreringsarbeidet særlig hardt. Økende sosiale og økonomiske forskjeller og en lavere sysselsettingsgrad er blant de mest alvorlige utviklingstrekkene. Det vil kreve politiske prioriteringer å møte disse utfordringene.

I vår tid finnes krefter som spiller grupper ut mot hverandre. Mange europeiske land opplever fremveksten av ekstreme politiske bevegelser som vil splitte, ikke samle. For individet er det å stå utenfor arbeidsliv og samfunnslivet starten på marginalisering og ekskludering. Det rammer også opplevelsen av å stå til ansvar for fellesskapet. Norge er ikke skjermet for denne utviklingen. Holdninger i befolkningen påvirkes av hvordan vi lykkes med integreringen. Arbeiderpartiet vil ha en politikk som samler, ikke splitter Norge.

4.1.1. Flere i arbeid

Alt for mange av dem som flytter til landet vårt står utenfor arbeidslivet eller faller ut etter kort tid. Det er variasjoner i sysselsetningsgraden innvandrergupper imellom, men generelt er den betydelig lavere enn befolkningen for øvrig. Det samme gjelder utdanningsnivået. I en situasjon med stadig færre jobber som ikke krever formell utdanning, er det vanskelig å få alle raskt i jobb.

Å få flest mulig inn i jobb er prioritet nummer én for Arbeiderpartiet. Nøkkelen til integrering er arbeid, og veien til arbeid går via utdanning og kvalifisering. Vår velferdsmodell forutsetter en høy grad av sysselsetting, med en lønn til å leve av.

4.1.2. Kamp mot økte forskjeller

Innvandrere er overrepresentert blant de fattige i Norge i dag. Fattigdom har en tendens til å gå i arv. Hvor du bor har også stor betydning for hvordan du vil klare deg videre i livet. Hvis bosetting følger etniske og sosiale skillelinjer, kan vi få økt avstand og svekket tillit mellom majoritetsbefolkningen og minoriteter. Det er en viktig politisk oppgave for Arbeiderpartiet å

redusere sosiale forskjeller og bidra til at alle får like muligheter slik at de kan leve livene de ønsker.

Fremme felles verdier og bekjempe sosial kontroll

Et mer mangfoldig Norge bidrar til å berike den norske kulturen med impulser og erfaringer fra andre deler av verden. Samtidig kan ulike verdier og tradisjoner komme i konflikt med hverandre og potensielt svekke tilliten og skape polariseringer.

Ulike kulturer og religioner kan ha ulike oppfatninger om hvordan liv skal leves. I noen grad kan slike ulikheter fint fungere side om side. På andre områder utfordrer de fellesskapet. Mye kan være ulikt, men noe må være felles når vi skal leve sammen.

Radikaliseringen av unge muslimer på den ene siden, og fremveksten av høyreekstremismen på den andre, er urovekkende tendenser i dagens Europa. Økt arbeidsledighet og sosial ulikhet, lav tillit til politikere og myndighetene og misnøye med innvandringspolitikken har gitt grobunn for de kreftene som vil spre mistillit og fremmedfrykt. For å forebygge slike holdninger må vi bekjempe årsakene, slik at vi kan bekjempe de kreftene som vil splitte og skape konflikter.

4.2 Vårt verdimeslige utgangspunkt

Arbeiderpartiet er en del av en frihetsbevegelse. Vårt historiske prosjekt har vært å skape mest mulig frihet for enkeltmennesket. Vi har kjempet for å løfte flere inn i arbeid, slik at de kan forsørge seg selv og realisere sitt potensial. Vi har ryddet bort hindre for den enkeltes frihet. Vi vet at et sterkt fellesskap er en forutsetning for individets frihet, Dette skal også kjennetegne vår integreringspolitikk.

Norge skal være et åpent og inkluderende samfunn, med stor grad av individuell frihet. Vi er et land med sterke felleskap og høy tillit mellom folk. Vårt samfunnsfundament er tuftet på demokrati, rettsstat, universelle menneskerettigheter, ytringsfrihet, likestilling og likeverd.

4.2.1. Sterke fellesskap

Arbeiderpartiet vil at alle skal ha like muligheter til å leve forskjellige liv. For å lykkes med det, kreves et tett samarbeid mellom enkeltmennesker, familier, nærmiljø, og det offentlige. Sterke fellesskap styrker tilliten mellom enkeltmennesker, innad i nærmiljøet og overfor storsamfunnet. Det forutsetter tidlig innsats, gode bomiljø og trygge nabolag.

4.2.2. Samfunnskontrakten

Utgangspunktet for integreringspolitikken er vår samfunnskontrakt, med plikter og rettigheter for alle. Den skal sette mennesker i stand til å ivareta sine plikter, slik at de kan delta i det norske samfunnet gjennom utdanning, arbeid og deltagelse i de små og store fellesskapene som utgjør Norge. For Arbeiderpartiet er fellesskapet en av enkeltmenneskets viktigste ressurser. Målet må være at politikken legger til rette for at nyankomne blir en del av fellesskapet, og blir med å forme det.

Arbeiderpartiet skal være tydelige på vårt samfunnsfundament. Demokrati, rettsstat, universelle menneskerettigheter, ytringsfrihet, likestilling og likeverd er de sentrale kjennetegnene. Det setter rammene for mangfoldet, og fremmer integreringen. Det gir frihet, og stiller klare forventninger. De som bor i Norge skal kunne dyrke sin religiøse eller kulturelle egenart, så lenge det ikke strider med loven eller begrenser andres frihet. Som samfunn forventer vi at alle deltar på felles arenaer og deltakelse i samfunnsliv gjelder likeverdig for kvinner og menn. Vi vil ikke akseptere at noen hindres i å delta i felleskapet. Derfor vil Arbeiderpartiet bekjempe ekstrem sosial kontroll i patriarkalske miljøer som hindrer likeverdig deltakelse.

For Arbeiderpartiet er målet med integreringspolitikken å sikre alle like rettigheter og muligheter, hindre sosial ulikhet og fremme deltakelse, tillit og samhold.

5. INTEGRERING FRA DAG 1

Utformingen av flyktning- og asylpolitikken har betydning for integreringspolitikken. Dreiningen fra asylsøkere ved grensen til kvoteflyktninger skal bidra til forutsigbarhet for både flyktningene og lokalsamfunnene der de skal bosettes og sørge for at flere av dem som får beskyttelse i Norge kan bosettes direkte i et lokalsamfunn og ikke måtte vente på et mottak mens de får saken sin behandlet.

Jo tidligere man lærer seg norsk og får seg en lønn å leve av, jo raskere blir man en del av det norske samfunnet. År med passivitet og institusjonalisering kan gjøre varig skade på integreringen. Integreringen må derfor starte så tidlig som mulig.

Vårt mål er at flere skal bli selvforsørgende raskt. Det krever blant annet at alle må kjenne til og forplikte seg til de grunnleggende verdiene som utgjør samfunnsfundamentet vårt slik at man kan tilslutte seg vår samfunnskontrakt om å gjøre sin plikt og kreve sin rett.

Integreringen av kvoteflyktninger bør starte fra det er besluttet at man skal til Norge, ikke først ved ankomst. Asylsøkere som kommer til grensen skal leve et så normalt liv som mulig mens søknaden behandles. Kartlegging av kompetanse og jobbmuligheter, opplæring i norsk og samfunnskunnskap, skal starte fra dag én. Vi vil derfor unngå institusjonalisering i en passiv tilværelse, og vil som hovedregel ha desentraliserte mottak.

Gode norskkunnskaper er en forutsetning for å forstå hvilke plikter og rettigheter man har i samfunnet. Det kan likevel ta tid å lære seg godt nok norsk til å være i stand til å uttrykke sine behov og forstå hvilke krav som blir stilt i ethvert møte med offentlige tjenester. Manglende norskkunnskaper skal ikke være et hinder for helse og rettssikkerhet. Gode tolketjenester bidrar til forståelse, skaper trygghet og fører til bedre integrering. Offentlig sektor må forbedre egne rutiner for når det skal brukes tolk. Det må stilles tydeligere krav til bruk av kvalifiserte tolker.

5.1 Kvalifisering i mottak

Kvalifiseringen for asylsøkere som skal bli i Norge, bør starte allerede fra dag én i mottak, med opplæring i språk og samfunnskunnskap. For de som har høy sannsynlighet for å bli må det gjennomføres en kompetansekartlegging av høyere kvalitet enn i dag og de bør ha muligheten til

å kombinere arbeid og språkpraksis som en del av kvalifiseringen. Dette krever også at vi tenker nytt i bosettingspolitikken og ser flyktingenes og asylsøkernes kvalifikasjoner og kompetanse i sammenheng med behovene i arbeidsmarkedet og mulighetene for videre kvalifisering. Det er behov for å øke kvaliteten på kompetansekartleggingen for å gi et bedre grunnlag for videre integreringsløp, samt få en raskere vei til godkjenning av utenlandsk utdanning.

I 2016 jobbet arbeidslivets parter og partiene på Stortinget frem flere endringer som ville sikret en bedre og raskere integrering. Dessverre har ikke ressursene fulgt disse intensjonene og fremgangen i arbeidet er for treg. Norskopplæring i mottak må styrkes, flere må omfattes av tiltakene og det er behov for å følge opp tiltakene for å sikre god kvalitet og fremdrift.

Arbeiderpartiet vil:

For kvoteflyktninger før de ankommer Norge:

- Gjennomføre intensivkurs i demokrati, likestilling og norsk arbeidsliv.
- Gjennomføre en grundig kompetansekartlegging som kan danne grunnlag for jobb og et kvalifiseringsløp.
- Matche flyktingene med riktig bosettingskommune og legge grunnlaget for en individuell plan som leder til selvforsørgelse.
- Der det er mulig, starte prosessen med godkjenning av utenlandsk utdanning.
- Gjennomføre prøveprosjekt med fjernundervisning i norsk i det landet det hentes flest kvoteflyktninger fra.

For asylsøkere på mottak:

- Ha desentraliserte mottak som hovedregel fremfor institusjon, slik at asylsøkere bor i normale boliger og er en mer naturlig del av lokalsamfunnet. Familier med små barn prioriteres.
- Sørge for kompetansekartlegging av høy kvalitet så tidlig som mulig, slik at det kan danne grunnlag for å finne riktig bosettingskommune.
- Sørge for at opplæring i norsk og samfunnskunnskap starter i mottaksfasen
- Gi muligheter til å kombinere arbeid og språkpraksis som en del av kvalifiseringen for de med avklart identitet og som med høy sannsynlighet får bli.
- NOKUT bør gis ansvaret for kompetansekartlegging for flyktninger som erstatning for dagens system med selvrappotering.
- Iverksette tiltak for å sikre god konkurranse og god tilgang til mottaksplasser slik at det kan unngås at aktører kan ta ut store utbytter i forbindelse med opprettelse og drift av asylmottak.
- AP vil at mottak som hovedregel skal drives av det offentlige og ideelle organisasjoner.
- Arbeiderpartiet vil styrke NOKUTs arbeid med rask godkjenning av utenlandsk utdanning og kompetanse ved å prioritere hurtigkartlegging og mer ressurser til godkjenningarbeidet. Vi vil kontinuerlig vurdere behovene for å ytterligere styrke kapasiteten av godkjenning av utenlandsk fag- og yrkesopplæring og høyere yrkesfaglig utdanning.

5.2 Reformere bosetting

Arbeid er avgjørende både for å leve et selvstendig liv, for å bli integrert i det norske samfunnet og for å sikre vår felles velferd. Når flyktninger skal bosettes, må derfor fremtidige

jobbmuligheter veie tungt i valget av kommune. Flyktningens kompetanse og kommunens arbeidsmarked og tilgang på utdanningstilbud må matches bedre enn i dag.

Vi vil at kommunene skal utvikle en kompetanse på hvem de kan bosette, og at det på denne bakgrunn differensieres mellom kommuner på hvem de er mest kompetente til å bosette, herunder hva slags introduksjonsprogram de utvikler. Mindre svingninger i ankomstall vil gi større forutsigbarhet for kommunene og muligheten til å utvikle kvaliteten i mottaksapparatet. Fra staten skal man sikre at kommuner skal kunne få forutsigbare rammer som gjør at man lykkes med integrering over tid.

Ikke alle kommuner lykkes godt nok med å integrere. Variasjonen i både resultater, aktiviteter og kvalitet er for stor. Det skal settes tydeligere krav og kriterier for å kunne være en vertskommune som skal kvalifisere og inkludere nyankomne flyktninger. Kommuner som ikke tilfredsstiller kravene og kriteriene, skal ikke bosette.

Arbeiderpartiet vil derfor at kommunene som skal bosette flyktninger skal møte følgende kvalitetskriterier:

- Et arbeidsmarked og tilgang til et utdanningstilbud som kan sikre rask vei til selvforsørgelse, gitt flyktningens kompetanse og behov for kvalifisering.
- Nødvendig kompetanse der flyktningetjenesten, voksenopplæring, NAV og fylkeskommunen er samordnet i arbeidet med å kvalifisere.
- Kommunen har selv og gjennom samarbeid med lokalt næringsliv tilgang til språkpraksisplasser.
- Tilgang til barnehageplass for å sikre rask igangsetting av kvalifisering og språkutvikling. Det skal sikres barnehageplass allerede fra ett års alderen.
- At de har forpliktende partnerskapsavtaler med frivilligheten slik at de har gode, forutsigbare og aktive frivillige organisasjoner som bidrar til å inkludere voksne og barn i lokalmiljøet.
- Innenfor femårsperioden de mottar integreringstilskudd måles på graden av selvforsørgelse etter fem år fra flyktningene er bosatt.
- Resultatene skal være styrende for bosettingen.
- Støtte opp om initiativ som sikrer at unge flyktninger får nettverk i det enkelte lokalsamfunn og særskilt oppfølging.

5.3 Ta hele landet i bruk

Å sikre spredt bosetting er viktig for at vi skal lykkes med integrering. En viktig grunn til at Norge har lykkes bedre med integrering enn våre naboland er nettopp at vi har bosatt i hele landet. Spredt bosetting forhindrer segregering, viser verdien av mangfold i hele landet og sørger for at holdninger dannes gjennom menneskemøter, ikke medieoppslag.

Norsk er fellesspråket. Det å bli en del av lokalsamfunnet der det norske språket er fellesspråket er viktig og nødvendig. Det å komme raskt inn i arbeidslivet er nødvendig. Allerede i dag ser vi at mange storbyer har særskilte utfordringer med levekår. Likevel er det mange som kort tid etter endt introduksjonsprogram flytter til storbyområder uten at man er selvforsørgende. Tiltrekningskraften mot storbyene fører ikke til bedre integrering av den enkelte og vanskeliggjør integreringsarbeidet i storbyene.

Arbeiderpartiet vil derfor:

- At alle kommuner som møter kvalitetskriterier for å sikre raskere bosetting og integrering skal kunne bosette. Dette betyr at også kommuner under 5.000 innbygger skal kunne bosette.
- At nyankomne flyktninger ikke bosettes i områder med store levekårsutfordringer.
- Arbeide for at flyktningene som blir bosatt blir værende i bosettingskommunen i minst 5 år med mindre de har fått jobb eller utdanningstilbud et annet sted.

6. ARBEID, KOMPETANSE OG KVALIFISERING

6.1 Kompetanselinjen

Den norske modellen bygger på utdanning og kompetanse for alle. Det skjer gjennom politisk prioritering, men også ved at særtrekk i modellen legger godt til rette for utdanning og læring i arbeidslivet. Dette stimulerer produktiviteten slik at virksomhetene kan bære bedre reallønninger enn i andre land, og ikke minst for lavlønnsgruppene. Det er denne kompetanselinjen som har gitt oss den unike kombinasjonen av effektivitet og utjevning. Arbeiderpartiet vil ikke presse lønningene ned for å få flere i jobb. En lavlønnsstrategi med hovedfokus på utvikling av enklere jobber vil undergrave det som er essensen – og suksessen - ved den nordiske modellen. Vi vil satse på å heve kompetansen, bekjempe sosial dumping og midlertidighet og sikre et seriøst arbeidsliv med høy organisasjonsgrad. Det er avgjørende i møte med et arbeidsliv som er i stadig forandring, særlig som følge av digitalisering og ny teknologi, og for å unngå økte forskjeller.

6.2 Introduksjonsprogrammet og flere i arbeid

6.2.1. Tilpasset hver enkelt

Arbeiderpartiet mener det er et stort forbedringspotensial i dagens introduksjonsprogram. Dagens introduksjonsordning oppleves som rigid og lite tilpasset hver enkelt. Noen trenger mer tid for å tilegne seg kompetansen som trengs for å komme ut i aktivitet. Mens for personer som må vente lenge i mottak, kan et toårig obligatorisk introduksjonsprogram oppleves som enda et hinder for å kunne komme i gang med eget liv i Norge. Vi vil åpne for at introduksjonsprogrammet i større grad skal kunne tilpasses hver enkelt, uten å senke kompetansekravene. Det er også for stor variasjon i kvaliteten i innhold og resultater mellom kommunene, og vi må sikre at det som fungerer godt gjøres i flere kommuner.

Vi vil se introduksjonsordningen, NAVs verktøykasse og voksenopplæringen mer i sammenheng. Planen hver flyktning og myndighetene sammen utarbeider, skal utarbeides tidlig og være yrkesrettet, med tydelig karrieremål, slik at kompetansen man får underveis er relevant og tilpasset det yrket man kvalifiserer seg for.

Norskopplæringen må styrkes og det må være tilstrekkelige ressurser til arbeidsmarkedstiltak som fører til reell kvalifisering. I tillegg må NAV være tettere på for å kartlegge behovene i arbeidsmarkedet og se dette opp mot kompetansen og muligheter for kvalifisering for den enkelte. Det krever et tettere samarbeid med næringsliv og den enkelte flyktning, at

norskopplæringen blir bedre og mer tilpasset den enkeltes behov og det må settes av nok ressurser til planene. Arbeidet må prioriteres høyere.

Vi vil satse offensivt på hurtigsporet inn i arbeidslivet, slik at dette blir et reelt alternativ for flyktninger som står nært arbeidsmarkedet.

For mange med innvandrerbakgrunn blir varig utenfor arbeidslivet. Kvinners deltakelse i arbeidslivet er en viktig del av integreringen. Arbeiderpartiet vil derfor iverksette tiltak også for de som ikke er nyankomne til Norge, særlig rettet mot å øke innvandrerkvinnens deltakelse.

Kommunene skal kartlegge utdanningsmuligheter og behovene for arbeidskraft i både offentlig og privat sektor slik at dette kan sees i sammenheng med kompetansen til de som skal bosettes.

Vi vil sørge for at flere bedrifter og offentlige virksomheter satser på flyktninger og innvandrere. Mange små og mellomstore bedrifter vil ikke ta risikoen med å ansette en flyktning eller en som har falt utenfor arbeidslivet. Vi vil gjøre dette enklere, mer forutsigbart og mindre risikofylt for norske bedrifter, gjennom blant annet lønnstilskudd og ordninger som gjør det lettere å gjennomføre opplæring på arbeidsplassen.

Arbeiderpartiet vil:

- Satse på kompetanselinjen i integreringspolitikken, og et trygt, seriøst og organisert arbeidsliv basert på faste, hele stillinger.
- Bedre og tidligere informasjon om vår arbeidslivsmodell underveis i skole og utdanning.
- Styrke bevilgningene til arbeidsmarkedstiltak i regi av NAV.
- Sørge for raskere godkjenning av utenlandsk utdanning og at den nye godkjenningsordningen for utenlandsk fagskoleutdanning har nødvendig kapasitet.
- Utbygging av kapasitet og system for realkompetansevurderinger og verdsetting av realkompetanse. Realkompetanse må i større grad anerkjennes inn i løp for utdanning og arbeid.
- Styrke tilbudet av og mulighetene for å ta kompletterende utdanning.
- Styrke de yrkesfaglige utdanningstilbudene.
- Få på plass pådrivere for at personer som har lite utdanning eller kompetanse fra før motiveres til opplæring, og etter- og videreutdanning (Kompetansetillitsvalgte).
- Styrking av basisferdigheter blant annet gjennom Kompetanse pluss.
- Styrke Jobbsjansen for å øke sysselsettingen blant innvandrere, særlig for kvinner.
- Vurdere effekten av å utvide jobbsjansen til et fjerde år og se på muligheten for at flyktninger kan utvide deltakelse i introduksjonsprogrammet til fire år.
- Utvide ordningen med individuell jobbstøtte (IPS) slik at den også kan bidra til å hjelpe innvandrere som kan jobbe ut i ordinært, lønnet arbeid.
- Gjennomgå de ulike ordningene for språkopplæring, praksisplasser og andre arbeidsmarkedstiltak for å gjøre det lettere for små og mellomstore bedrifter å bidra.
- Støtte bransjemessig samarbeid for norskopplæring etter modell av opplæringsring for lærlinger for å styrke små og mellomstore bedrifters muligheter til å tilby norskopplæring.

For introduksjonsprogrammet:

- Sørge for et introduksjonsprogram som er individuelt tilrettelagt for å raskest mulig komme i jobb og få varig innpass i arbeidslivet. Det skal settes et yrkesmål tidlig i løpet, basert på gjennomført kompetansekartlegging.
 - Mer bruk av utdanning og arbeidsrettede tiltak i introduksjonsprogrammet.
 - Styrke ordningen med «hurtigspor» i introduksjonsprogrammet
 - Satse på norskopplæring i arbeidslivet, gjennom programmer for bransjenorsk og arbeidsnorsk.
 - Øke bruken av og fjerne hindre for å opprette fagopplæringsmodeller som Helsfyr og Gloppen-modellen og utvikle dette til flere fag.
 - Mer bruk av lønnstilskudd vil lette innpassingen i arbeidslivet.
 - Se de ulike tiltakene i NAV i sammenheng med yrkesmål og ta i bruk hele deres verktøykasse.
- Tettere samarbeid med voksenopplæringen og arbeidspraksis.
- Foreldreveiledning, samlivsråd og psykisk helse skal inngå som en del av introduksjonsprogrammet.
- Ha differensierte løp for unge deltagere i introduksjonsordningen som skal sikre raskere vei til utdanning og arbeid.
- Innføre kompetansekrav og mulighet for etter- og videreutdanning for lærere i voksenopplæring.
- Sikre at permisjonsordningene bidrar til gjennomføring, blant annet med innføring av rett og plikt til språkopplæring i permisjonstiden.
- Styrke voksenopplæringen med mer ressurser, kompetanseheving og bedre tilpasse opplæringen til den enkelte bruker.
- Deltakerne i introduksjonsprogrammet skal ha rett til kompetansekartlegging og karriereveiledning.

7. GODE INTEGRERINGSARENAER OG STERKERE FELLESSKAP

Opplevelse av trygghet i byen, i nabolaget og i eget hjem er en forutsetning for at mennesker skal leve frie liv. Gjennom sterke fellesskap skal vi bygge trygge lokalsamfunn som kan være gode inkluderings- og integreringsarenaer.

Enkelte boområder er mer utsatt enn andre med store sosiale forskjeller, levekårsutfordringer og der mange snakker dårlig norsk og er dårlig integrert. Det er som regel områder med en høyere andel lavinntektshusholdninger, der færre foreldre er sysselsatte samtidig som de ofte forsørger mange og bor trangt i små leiligheter. Mange har lav utdanning, snakker dårlig norsk og har vanskelig for å kvalifisere seg for arbeidslivet. Dette gir grobunn for fattigdom og økt ulikhet. Det er avgjørende at vi setter inn fellesskapets ressurser på et tidlig tidspunkt for å inkludere flere.

For å skape gode integreringsarenaer må vi sørge for tidlig innsats, særlige tiltak i områder med særskilte utfordringer, skape trygge lokalsamfunn og en god frivillighetspolitikk som bidrar til inkludering i det sivile samfunnet.

7.1. Tidlig innsats

Foreldrenes tilstedeværelse i barnas liv er avgjørende for barnas oppvekst. Vi må derfor kreve at foreldre stiller opp i barnas liv og er gode rollemodeller. Et sted å være for ungdom lokalt der de bor kan også gjøre en forskjell for mulighetene ungdommen får senere i livet.

Barnehagene er en av de viktigste arenaene for de minste barna. Her lærer de norsk og begynner å meste de sosiale og kulturelle kodene. Alle barn må ha tilgang til barnehageplass og de ansatte må ha god pedagogisk og flerkulturell kompetanse. Den viktigste fellesarenaen vi har er fellesskolen. Her møtes alle barn, uansett bakgrunn, og utvikler sine faglige og sosiale ferdigheter. Verdiene i samfunnet skapes her og holdninger formes. På disse arenaene er norsk fellesspråket.

Tidlig innsats er nøkkelen for å lykkes i skolen slik at barna får med seg kunnskapen og kompetansen de trenger for å lykkes i livet.

Når våre felles arenaer ikke er gode nok, faller flere utenfor fellesskapet. De som ikke går i barnehage, strever ofte faglig fra tidlig av i grunnskolen og mister motivasjonen. Når samfunnet svikter som fellesskap – søker de heller andre fellesskap, for eksempel i kriminelle miljøer, i rusmiljøer eller i radikale miljøer.

Arbeiderpartiet vil:

- At det satses nok penger på og gjør det lettere for tverrfaglige prosjekter som skal forhindre frafall.
- Gjeninnføre og gradvis utvide ordningen med gratis kjernetid i barnehagen i områder med særlige integrerings-, språk- og levekårsutfordringer. Innføre gratis skolemat i områder med levekårsutfordringer.
- Prøve ut modeller for 11-årige grunnskoleløp.
- At skolene får verktøy som forhindrer at barn uteblir fra skolen.
- At skolene må ta aktive grep for å inkludere foreldre som ikke møter opp på barnas arenaer.
- At Barnevernet styrkes med økt flerkulturell kompetanse og utrede mulighet for å etablere et eget barnevernsteam i de mest belastede områdene.
- At kommunene skal stille krav til idrettslag som bruker kommunale anlegg slik at alle barn og unge får mulighet til å drive idrett i sitt lokalmiljø uavhengig av størrelsen på lommeboka.
- at foreldre ikke kan begrunne ønsker om fritak og unntak fra fellesaktiviteter som gym, svømming og leirskole med religiøse og kulturelle hensyn.
- Skoler som har ansvaret for nyankomne flyktninger skal ha et tverrfaglig team som jobber med språkutvikling, foreldreveiledning og deltagelse i lokalsamfunnet.

7.2. HELSE OG OMSORG

En viktig forutsetning for å kunne delta i fellesskapet er god helse. Det er en målsetting for Arbeiderpartiet å utjevne helseforskjeller i befolkningen. Det er store forskjeller i helsetilstanden mellom ulike innvandrergupper. Opprinnelsesland, innvandringsårsak og botid i Norge har stor betydning for helse. Flyktninger har dårligere helse enn de som kommer til Norge på familieinnvandring, arbeid og utdanning. Språkproblemer kan føre til at innvandrere ikke får den hjelpen de trenger. Vi må forebygge mer og utjevne sosiale helseforskjeller og satse mer på forebygging.

Kvinner på flukt utsettes for omfattende seksuell kriminalitet som overgrep, voldtekt og trakassering på flukt, også av de som skal hjelpe og trygge dem. Helsetilbudet og hele mottakskjeden må sørge for at våre internasjonale forpliktelser til å sikre kvinners reproduktive rettigheter, beskyttelse og behandling for traumer påført dem under flukt overholdes og tydelig adresseres i tiltakskjeden. Adekvat avdekking, behandling og oppfølging er en forutsetning for kvinners muligheter til arbeidsdeltakelse.

Mange flyktninger sliter med psykiske helseplager. De kan være traumatisert av krig og konflikt i hjemlandet, men ofte spiller også forhold etter flytting til Norge en stor rolle. Personer som er uten arbeid, har liten sosial støtte, er dårlig integrert eller diskriminert har en langt større sannsynlighet for å utvikle psykiske lidelser. God integrering, med tidlig innsats og tiltak for å komme ut i arbeid og aktivitet er også bra for deres helse.

Arbeiderpartiet vil:

- Sikre rask kartlegging av fysisk- og psykisk helsetilstand for nyankomne til Norge.
- Komme raskt i gang med behandling og tiltak etter ankomst til Norge.
- Gjøre helsetilbudet mer tilgjengelig for minoriteter gjennom digitale tjenester.
- Styrke kompetanse om minoritetshelse blant helsesøstre og annet helsepersonell.
- Styrke tolketjenesten.
- Forebygge uønsket svangerskap og abort, gjennom prosjekter som Fafus (Familieplanlegging og forebygging av uønskede svangerskap og abort).
- Kommuner som skal bosette må ha helsefaglig kompetanse til å takle utfordringer knyttet til traumer og eventuelle psykiske plager som nyankomne flyktninger har.
- Finansieringen og organiseringen av behandling flyktningene har behov for skal være koordinert, ubyråkratisk og effektiv.
- At barn og unge skal få tett oppfølging i Norge hvor de skal få hjelp med psykiske lidelser som de kan ha blitt påført.

7.3. Områdesatsing og trygge lokalsamfunn

Grunnsteinen i norsk boligpolitikk er at flest mulige skal kunne kjøpe og eie sin egen bolig. Å eie sin egen bolig ses på som vesentlig for å forebygge boligsosiale problemer generelt og for å fremme integreringen av innvandrere spesielt.

Områder med store levekårsutfordringer bidrar til å reprodusere forskjeller i samfunnet og gi reduserte muligheter resten av livet for de som vokser opp i utsatte nabolag. Vi vil utjevne levekårsforskjeller, sikre sosial mobilitet, forebygge fattigdom og gi folk i mulighet til å leve de livene de selv ønsker.

Arbeiderpartiet vil derfor fortsatt være en pådriver for områdesatsinger i utsatte områder med levekårsutfordringer. Kommunene skal styre byutviklingen og sikre gode og stabile nabolag ved en god, helhetlig byplanlegging med god lokal medvirkning fra innbyggerne. Det skal være en ekstra innsats fra stat og kommune som bidrar til å styrke nærmiljøer slik at flere får muligheten til å realisere sitt potensial. Gode, lokale møteplasser er viktig for å lykkes med dette og for å skape trivsel og samhold i et nabolag. Områdesatsinger skal styrke kompetansen til beboerne i et område, da må vi også skape nye arenaer for språkutvikling. Områdesatsingene skal være et

spleiselag hvor kommune og stat bidrar med hvert sitt. En områdesatsing er et supplement til ordinær drift i et område og skal ikke erstatte løpende oppgaver eller porteføljer. Det er avgjørende å utvikle et lokalt og inkluderende samarbeid med beboere, organisasjoner, borettslag, næringsliv, bydeler og offentlige institusjoner.

Folk skal oppleve trygghet når de er ute i byene, i sitt eget nærmiljø og i egne hjem. Kriminalitet skal bekjempes og få konsekvenser. Politiet har ansvar for sikkerhet og kriminalitetsbekjempelse, og må få nødvendige ressurser for å sette inn ekstra innsats i områder med ungdomskriminalitet og mot organisert kriminalitet. I utsatte områder er det viktig at innbyggere opplever at politiet alltid er i nærheten. Dersom politiet har mer kunnskap om lokalsamfunnene, og får et tettere samarbeid med skoler, bydeler, oppholdssteder og frivillighet, kan politiet gripe raskere inn og innsatsen være mer helhetlig. Kommunene skal bidra med forebyggende arbeid i nært samarbeid med politiet.

Arbeiderpartiet vil:

- Styrke områdesatsingen i utvalgte nabolag og lokalmiljøer.
- unngå stor konsentrasjon av sosialboliger / kommunalboliger, særlig i områder med store levekårsutfordringer.
- Sosialhjelp til leie av bolig skal ikke gis for boliger i allerede utsatte områder. Kommuner skal ikke utbetale leie i allerede belastede områder, heller ikke på det private markedet.
- Vi må sørge for at politiet har nødvendig kapasitet til å straffeforfølge de som leier ut ulovlig.
- Sette i gang flere leie til eie-tiltak og nye innovative boligsosiale løsninger som et supplement til den norske boligmodellen.
- aktivt bruke Husbanken og gi flere mulighet til å søke startlån, for eksempel ved å gi flyktninger tilgang til denne låneordningen.
- At det skal slås hardere ned på diskriminering, trakassering og ekstremisme.
- At innbyggere som er ferdig med soning som hovedregel ikke skal tilbakeføres til utsatte byområder og miljøer, men inkluderes i nye fellesskap. I særlige tilfeller der de utgjør en kriminell maktfaktor i lokalsamfunnet skal politiet få mulighet til å tvangsflytte de.

7.4. Frivillighet og det sivile samfunn

Den frivillige sektor er en av bærebjelkene i det norske samfunn. Det er her noe av det som kjennetegner det norske springer ut – nemlig deltakelse og dugnad. Frivilligheten bidrar gjennom sine tilbud til større etnisk mangfold og økt engasjement. Mange innvandre kjenner ikke til den norske formen for deltakelse og frivillige organisasjoner, og vet lite om hva som forventes gjennom dugnader og deltagelse i barnas aktiviteter. Det er en viktig oppgave å informere om forventninger og involvere flerkulturelle i både aktiviteter og rekruttering til frivilligheten. Arbeiderpartiet vil støtte utviklingen av frivillige organisasjoners tilbud til flyktninger, asylsøkere og andre med flerkulturell bakgrunn og jobbe for et tettere samarbeid mellom kommunen og frivilligheten og for stabile forutsigbare rammevilkår for frivilligheten, først og fremst gjennom frie midler.

Mange steder finnes det egne møteplasser der personer med ulik bakgrunn kan møtes og finne felles tilhørighet. Slike møteplasser kan bidra til engasjement, men har også en viktig rolle med å bidra til gjensidig inkludering.

Arbeiderpartiet vil støtte opp om arbeidet som idretten gjør og som bidrar til bedre forståelse av språk, normer og sosiale koder, og styrker fellesskapet og tilhørigheten i lokalsamfunnet.

De frivillige er avgjørende for mange religiøse samfunn sine aktiviteter, for eksempel knyttet til ungdoms- og integreringsarbeidet. Derfor er rekruttering til frivillig innsats i disse organisasjonene svært viktig. Menigheter og trossamfunn har roller utover det religiøse. De skaper tilhørighet, fellesskap og arena der medlemmer og enkeltpersoner kan knytte nettverk. Arbeidet med dialog og forståelse mellom trossamfunn er viktig for å bevare tilliten og samholdet i det norske samfunnet.

Vi vil:

- Legge til rette for et stort mangfold også i frivillig sektor.
- Sikre tilgang på lokaler som muliggjør samhandling med lokalsamfunnet.
- Jobbe med organisasjonene for å mobilisere etniske minoriteter til frivillighet.
- Gjøre frivillighet til en del av aktivitetstilbudet for asylsøkere, og tilrettelegge for frivillig arbeid for asylsøkere som ikke har arbeidstillatelser.
- Legge til rette for språkpraksissteder i organisasjoner, blant annet gjennom tilskuddsordninger.
- Støtte opp rundt arbeidet med å engasjere flyktningeguides.
- Gi god informasjon om frivillig virksomhet til nyankomne flyktninger.
- gjøre det enkelt for idrettslag og andre organisasjoner og foreninger å søke om å få dekket utgifter for familier som ikke kan betale for medlemskap og treningsavgift.
- Forsterke muligheten til å bruke voksenopplæringsmidler til kvalifisering til arbeidslivet.
- Styrke midler til lokale dialogtiltak mellom ulike tros- og livssynssamfunn.
- Etablere formaliserte samarbeid mellom frivilligheten og det offentlige gjennom samarbeidsavtaler for å sikre forutsigbarhet og felles forståelse.
- Etablere faste kontaktpunkt i kommunen gjennom for eksempel frivillighetsråd.
- At fritidstilbudene og andre offentlige felles møteplasser for barn og unge styrkes med flerkulturell kompetanse.

8. LIKESTILLING OG SOSIAL KONTROLL

Mange av dilemmaene vi møter i integreringsdebatten knytter seg til en viktig del av vår tids store frihets- og likestillingskamper, nemlig balansen mellom friheten til å leve sitt liv på forskjellige måter, og det sosiale og kulturelle presset som mange står overfor når de skal velge hvordan de vil leve sine liv.

Sosial kontroll og fysisk og psykisk æresvold har ikke en plass i vårt samfunn. Når individene krenkes, krenkes også samfunnet. Da skal også vi som fellesskap og samfunn reagere. Det er et felles ansvar å bekjempe sosial kontroll. Alle skal ha frihet til å være seg selv, til å delta og til å bryte dersom de opplever begrensninger i sin frihet.

8.1 Frihet til å være seg selv

Alle i Norge skal ha frihet og mulighet til å delta i sosiale sammenkomster, fritidstilbud, arbeid og annet samfunnsliv.

I dag opplever førstegenerasjons nordmenn mer rasisme enn hva deres foreldregenerasjon gjorde. Samtidig opplever den samme generasjonen sosiale og kulturelle forventninger om å leve opp til æreskodekser fra foreldrenes hjemland.

Det er behov for å styrke kompetansen om sosial kontroll i det offentlige, i næringslivet, det sivile samfunnet og lokalsamfunnet. Barnevernet må være tilstede og bygge tillit til befolkningen i disse spørsmålene. Utdanning er den beste måten å endre uønskede sosiale strukturer og sikre selvstendighet hos den enkelte.

Alle skal ha valgfrihet til å bestemme over sitt eget liv, også ved valg av livspartner. I flere minoritetsmiljø er det vanskelig å være åpen homofil, lesbisk eller bifil. For skeive med minoritetsbakgrunn er det særlig viktig å ha møteplasser der man kan være åpen uten å være i mindretall som minoritet. Det offentlige er avhengig av mer kompetanse på dette området.

Arbeiderpartiet vil:

- At alle kommuner skal ha kontaktpersoner for å hjelpe barn og voksne som trenger støttespillere, gjennom for eksempel fadderordninger, bydelsbestemødre-ordninger og samspill med lokale lag og foreninger.
- at flerkulturell kompetanse skal inn i alle utdanninger og retningslinjer.
- Gi barnehager og skoler opplæring i flerkulturell kompetanse og retningslinjer for å initiere dialog med foreldre. Og om nødvendig melde fra til andre myndigheter.

8.2 Frihet til å delta

Alle i Norge skal ha frihet og mulighet til å delta i sosiale sammenkomster, fritidstilbud, arbeid og annet samfunnsliv. Når alle har tilgang til våre fellesskapsarenaer styrker det tilliten og samholdet i samfunnet.

Arbeiderpartiet skal bidra til å skape møteplasser slik at foreldre og storfamilie knyttes tettere opp mot samfunnet og barnas hverdag, samtidig som samfunnet sier klart ifra om hva som er uakseptabel kontroll over barn og unge i Norge. Skolen, bydelen, barnehagene og frivillige organisasjoner står i en særstilling i dette arbeidet. Det forebyggende arbeidet må starte allerede i småbarns- og barnehagealder. Barnehager og skoler skal ha en god dialog med hjemmene for å etablere tillit og kunne håndtere vanskelige situasjoner som kan oppstå.

Fellesskolen er et viktig sted for å lære om toleranse. Vi stiller oss kritiske til enhver bruk av tvang, og ønsker å jobbe forebyggende for å hindre det. Dersom de forebyggende og dialogbaserte tiltakene ikke fører frem skal sanksjonene være strengere.

Arbeiderpartiet vil:

- Styrke skole-hjem-samarbeidet.
- Foreldre som systematisk og bevisst fratar barn muligheten til å få den utdannelsen de har krav på skal sanksjoneres økonomisk gjennom dagbøter og trekk i barnetrygden for hele perioden de har udokumentert skolefravær for sitt barn.

- At barnevernet kobles inn raskt når barn har udokumentert fravær fra skolen for å sikre barnets rettigheter til utdanning.
- At skolegang på grunnskole og i utlandet skal forhåndsgodskjennes for å sikre barnet tilgang på god nok undervisningskvalitet. Utvide Oppfølgingstjenestens mandat til å kartlegge og melde fra ved mistanke om tvangsplassering i utlandet.
- At skolene må understreke at foreldre har et samfunnsmessig ansvar og plikt til å delta på foreldremøter og andre fellesaktiviteter i regi av skolen.
- At partene i arbeidslivet får nødvendig kompetanse blant sine ledere og tillitsvalgte om negativ sosial kontroll for å kunne gi informasjon om hjelpetiltak og tilby støtte i tilfeller der dette er nødvendig.
- Støtte Skeiv Verdens møteplasser for lhbtq-personer med minoritetsbakgrunn for å styrke unge til å ta egne valg.
- Det er viktig at alle som oppholder seg på asylmottak opplever å bli møtt med respekt og verdighet. Det skal til enhver tid legges til rette for at LHBTI-personer som sitter på mottak får den hjelp og assistanse de har krav på for å unngå diskriminering og kunne gjennomføre asylprosessen på en forsvarlig måte.
- At partene i arbeidslivet sikrer nødvendig kompetanse blant sine ledere og tillitsvalgte om negativ sosial kontroll for å kunne gi informasjon om hjelpetiltak og tilby støtte i tilfeller der dette er nødvendig.
- Fjerne kontantstøtten og andre hindre for å få kvinner, særlig med minoritetsbakgrunn, ut i arbeid.

8.2.1. Religiøse hodeplagg

Jenter og gutter som vokser opp i Norge skal ha like muligheter. Barna skal være en ressurs i klassen og vi vil fjerne hindre i skolen for at barn skal kunne delta aktivt i skoletimene og fritimene.

Mange skoler, lærere og andre som jobber med barn er usikre på hva de skal gjøre i situasjoner der barn bærer hijab. Arbeiderpartiet vil fjerne denne usikkerheten. Vi vil gjøre det enklere for lærerne å ha gode, tillitsbaserte samtaler om bruk av religiøse hodeplagg og gi lærerne verktøy for å håndtere problemstillinger knyttet til tvang og bruk av religiøse hodeplagg.

Vi vil at det skal være tett dialog med foreldre på den enkelte skole i situasjoner der det er grunn til å tro at det ligger press bak bruk av enkelte plagg også når de er religiøst motivert eller det er utfordringer knyttet til slike plagg. Barnevernet skal kobles inn raskt og tidlig ved mistanke om tvang.

Arbeiderpartiet vil:

- At det utarbeides felles retningslinjer for hvordan skoler skal håndtere bruk av hijab i barneskolen.
- At skolene skal gjennomføre samtaler med foreldrene når barn bruker hijab på barneskolen.
- Det skal slås hardt ned på tvang og skolene skal varsle barnevernet dersom det er mistanke om tvang.
- Innhente forskning og statistikk rundt bruken av hodeplagg og andre religiøse symboler på barn i Norge.

- At alle skoler skal ha tilgang på minoritetsrådgivere de kan søke råd hos.
- Ha prøveprosjekt der skoler samarbeider med Født fri, bydelsbestemødre eller andre lignende organisasjoner for å redusere bruken av hijab på barn.

8.2.2. Heldekkende ansiktsplagg

Arbeiderpartiet setter ytrings- og religionsfrihet høyt, derfor må også terskelen for å lovregulere innbyggernes klesplagg være høy.

Men ansiktsdekkende plagg hemmer kommunikasjon, gjør det svært vanskelig å identifisere seg og gjør aktiv samfunnsdeltakelse umulig. Dette svekker også tillit mellom mennesker i samfunnet. Vi vil at kvinner skal kunne delta i arbeidslivet og samfunnslivet. Heldekkende plagg som niqab og burka fungerer i praksis som diskriminering av kvinner.

Derfor ønsker Arbeiderpartiet at forbudet mot slike plagg skal gjelde på universiteter og høyskoler, ikke bare i undervisningssituasjonen, men på hele området. En naturlig forlengelse av dette er å utvide forbudet til å gjelde offentlige kontorer og institusjoner der kommunikasjon og identifikasjon er avgjørende.

8.3 Frihet til å bryte

Reell frihet har man kun når man også i ytterste konsekvens har mulighet til å bryte ut og gå. Sikkerhet, inntekt og bosted er for mange elementer i vurderingen på om de kan forlate destruktive eller farlige relasjoner.

I dag finnes det ikke noe felles fast kontaktpunkt i kommunene som de som opplever negativ sosial kontroll kan kontakte for å få hjelp. Mange opplever at det å finne veien inn, og rundt, i hjelpeapparatet som et stort, og for noen, uoverkommelig hinder.

De fleste som søker hjelp for å bli fri for negativ sosial kontroll har fortsatt et ønske om å ha, eller kunne opparbeide seg igjen, en relasjon til sin familie. Det er viktig at hjelpeapparatet har tiltak på alle nivåer.

Alle i Norge skal selv kunne velge hvem de skal gifte seg med. Og de skal kunne skille seg. Skilsmisse etter norsk lov skal respekteres av alle de ulike tros- og livssynssamfunnene. Jenter og gutter blir utsatt for alt fra mildt press til vold dersom de ikke aksepterer å gifte seg med den familien ønsker. Og enkelte inngår «religiøse ekteskap» når barnet er under 18 år.

- For å øke bevisstheten og kompetansen om negativ sosial kontroll
 - Ha ett felles fast kontaktpunkt i alle kommuner der de som ønsker hjelp eller veiledning om sosialkontroll kan henvende seg.
 - Innføre retningslinjer slik at alle offentlige instanser har plikt til å melde fra ved mistanke om alle arrangerte- og tvangsekteskap som har blitt eller er i ferd med å bli inngått.
 - Økt kunnskap og kompetanseheving hos offentlige instanser som møter disse utfordringene. Særlig Nav, helsevesenet, skoleverket og politiet.

- Organisasjoner som hjelper utsatte grupper med juridisk rådgivning og kunnskap om egne rettigheter må få støtte og kunne opptre uavhengig.
- Strengere regelverk og tettere oppfølging
 - Innføre en egen registreringskode for æresvold og æresrelaterte drap i politiets registre.
 - At politiet skal maksimalt bruke 14 dager på å gjøre sikkerhetsvurderinger for de som trenger relokalisering.
 - At straffeloven utvides til å også omfatte tvangsekteskap og dermed også arrangerte ekteskap med psykisk press.
 - Presisere i loven at religiøse ledere og andre som ikke anerkjenner skilsmisse gjennom norsk lov og arbeider mot dette er medvirkende til tvang og/eller overgrep.
 - Utvide skjerpelsene om avverging av kjønnslemlestelse i straffeloven til å omfatte tvangsekteskap og disiplinerende tiltak mot barn som bryter med norsk lov.
 - Utvide og styrke ordningen med statsfinansiert hjemreise dersom det foreligger tvang.
- Tydeliggjøre trossamfunnenes rolle og ansvarlig gjøre disse
 - Støtte opp om dialogtiltak mellom ulike tros- og livssynssamfunn.
 - Opprette en statlig likestillingspott som tros- og livssynssamfunn kan søke om midler til likestillingsarbeid fra.
 - Religiøse trossamfunn som ikke anerkjenner skilsmisse etter norsk lovverk eller praktiserer religiøse domstoler skal miste statsstøtten.
 - Trossamfunn som ikke jobber for likestilling og integrering mister statsstøtten.
 - Inngå en samfunnskontrakt som forplikter til aktivt integreringsarbeid i alle tros- og livssynssamfunn som mottar offentlig støtte.
 - At personer som kommer til Norge for å praktisere som religiøse ledere, skal ha eller skaffe seg kunnskap om den religiøse rådgivningsrollen i møte med vold i nære relasjoner, eksilerfaringer og sentrale verdier i det norske samfunnet.
 - Ingen av kjønnene skal ha mer enn 60% i styrene som fatter beslutninger om administrasjon og økonomi i tros- og livssynssamfunn som mottar offentlig støtte.
 - Ha krav om at representanter i styringsorganer som forvalter statlig støtte hos tros- og livssynssamfunn, er demokratisk valgt.
- Sette kommunene bedre i stand til å hjelpe de som vil bryte ut
 - Kommunene skal sørge for å ha tilgang på bosted ved behov og krisesentre med offentlig støtte skal ikke kunne avvise noen basert på bosted i annen region.
 - Styrke helsestasjonenes rolle for å avverge at barn og ungdom utsettes for kjønnslemlestelse, jomfrusjekk eller andre former for kulturelt betinget seksualisert vold.
 - At det innføres obligatorisk helsekontroll for barn på helsestasjonene før skolestart for å forebygge vold i nære relasjoner og kjønnslemlestelse.
 - Sørge for at unge har lettere tilgang på gratis lavterskeltilbud innenfor seksual helse blant annet gjennom å styrke skolehelsetjenesten.
 - At aktuelle skoler sikres flere minoritetsrådgivere (IMDI) som kan hjelpe ungdom som melder om streng negativ sosial kontroll eller fare for det, og som også skal snakke med lærere og foreldre om forventninger og krav.
 - Krisesentre og andre tilbud for de som opplever overgrep må sikres forutsigbare og gode økonomiske rammer.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....